

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Första Kammaren.

N:o 38.

Tisdagen den 7 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 7 eftermiddagen.

Fortsattes öfverläggningen om mom. a i 1:sta punkten af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande.

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Herr Mannerskantz: Då man öppnar en öfverläggning en aftonstund sådan som denna, efter det under tre särskilda sammanträden öfverläggningar förut egt rum i samma ämne, befinner man sig i en ganska ofördelaktig ställning för att kunna göra sig hörd, och hvad jag mest beklagar är, att jag väl ser en och annan af dem, som med stränga anmärkningar trädt upp mot det nu föredragna förslaget, men icke dem, som jag egentligen skulle önskat att se här för att bemöta hvad de yttrat.

Jag står emellertid såsom utskottsledamot och med afseende å de åsikter, som jag i Utskottet biträdt, till denna fråga så vidt nemligen den angår försvaret, hvarom nu egentligen borde afhandlas, i en sådan ställning, att jag icke kan lemna den utan att fullt yttra mig om densamma. Jag hade visserligen ordet i går afton, men det var endast för att göra en appell till Kammarens ledamöter att, om icke i sjelfva diskussionen, dock inför sina egna känslor hålla fram nödvändigheten af att icke längre uppskjuta att göra något för att stärka och befordra en kraftig utveckling af vårt försvar. Jag måste erkänna, att jag funnit mig, säkerligen till följd af svagheten i mina ord, icke hafva förmatt åstadkomma den verkan, som jag åsyftat och hoppats, ty man har icke, såsom jag tror att man hade bort, i främsta rummet sysselsatt sig med den föreslagna försvarsorganisationen för att efterse om den var så stark som den borde vara, eller i en eller annan del behöfde ytterligare förstärkas, utan man har låtit en mängd särskilda anmärkningar hagla öfver begge utskottsförslagens både tillkomst och innehåll i nästan alla senare delar, som dock ju äfven kunna ändras, när de i sin ordning komma till behandling.

Jag får först nämna, att det snart är 40 år sedan jag trädde in i representationen, och vid den första riksdag, som jag bevistade och som var en grundläggare till de många och stora förändringar, som sedan skett i vart samhälle, förekom också på fullt allvar den vigtiga

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

frågan om vårt lands försvar, huru det bäst skulle ordnas och be-
tryggas. Mycket allvarliga och sakkunniga röster höjdes då för ett
skyndsamt genomförande af en reform i den vägen.

Sedan dess hafva snart fyra årtionden förflutit, och man har så
väl under gamla ståndsförfattningens tid som under det nya repre-
sentationssättet gjort försök med det ena förslaget efter det andra,
som dock alla misslyckats.

För min del får jag förklara, att den väsentligaste orsaken hvar-
före jag under den tid, jag tillhörde riddarhuset, arbetade för genom-
förande af en reform i vårt representationsväsende, var, att man skulle
komma till en förenklad representationsform, under hvilken det skulle
blifva möjligt att genom ömsesidigt förtroende emellan två i stället för
fyra kamrar komma till gemensamma beslut.

Under hela denna tid afhördes emellertid aldrig något annat för-
slag att lösa frågan, än att vårt blifvande försvar skulle stödjas på
samma grund, hvarpå det nu föreliggande förslaget just i den nu före-
dragna punkten visar sig vilja bygga vårt framtida försvarsväsende,
nemligen på de tre organisationsformerna, befälskader, stam och be-
väring. Detta höll man i med under alla öfverläggningar inom stånds-
representationen, i alla yttranden, som kommo från regeringen eller
af regeringen tillsatta komitéer, äfvensom ock fortfarande under första
åren af den nya representationens tillvaro. De flera förslag som så-
lunda framställes, äsyftade alla att med bibehållande af den gamla
indelade stamorganisationen orubbad söka åstadkomma en ny starkare
organisation genom längre öfning af ett ökad antal krigstjenstskyldiga
beväringsskasser. Det sista på sådan grund byggda förslag, som fram-
lades vid 1871 års urtima riksdag, anser jag vara det bästa, som
framstälts under förutsättning, att de gamla organisationsformerna
skulle bibehållas. Detta förslag innefattade åtskilliga tidsenliga för-
bättringar, såsom i afseende på förkortning af de indelta stamsoldater-
nas tjänstetid samt begränsning till visst förenadt belopp af rust- och
rothållarnes bidrag för dessa soldaters aflönande, hvilket rekryterande
också under vissa vilkor skulle successive kunnat öfvertagas af arméns
befäl. Detta var ett par bestämmelser, som efter min uppfattning ledt
till en utveckling af härväsendet i den rigtning, som är den enda rätta,
att nemligen småningom utbilda ett allt större och större antal fullt
krigsdugliga män, genast färdiga att till strid kunna utföras. I Andra
Kammaren försökte jag allt hvad på mig ankom att understödja detta
förslag och vexlade då med den majoritet derstädes, som afböjde för-
slaget, icke obetydliga strider under bemödandet att der kämpa fram
förslaget; men som allmänt känt är föll äfven detta förslag, ehuru
den fällande röstöfvervigten icke var särdeles stor. Flertalet i denna
Kammare uppehöll det visserligen, såsom den hade gjort med före-
gående på samma grund byggda förslag, men som sagdt utan fram-
gång mot majoriteten i Andra Kammaren. Knappt två år förflöto
emellertid förrän denna Kammare i öfverensstämmelse med framställ-
ning från Andra Kammaren beslöt — hvilket äfven var, för att så
säga, förutsagdt eller förberedt genom föregående uttalanden af sådan
syftning och allt större styrka under de år frågan behandlats — att
indelningsverket skulle upphävas och såsom icke passande in i ramen

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

af den mera vidsträckta nya organisationen utbytas mot något annat. Alla försök, som under de första åren gjordes för att få igenom ett organisationsförslag, som vore grundadt på indelningsverkets bibehållande, hade alltid strandat på det påståendet, att i samma stund försvaret utvecklades derhän, att hela landets ungdom skulle tagas med i den aktiva hären, och göras färdig att gå ut i strid på en gång tillsammans med den gamla stammen, i samma stund måste också kontrakten, som förbunde jordegarna att hålla en väsentlig del af den stam, som förut fans, anses upphäfd, och endast under vilkor, att detta erkändes, skulle man kunna få öfvergå till en utvidgad härbildning genom att införa de nya element, som skulle hemtas ur hela landets unga manliga befolkning. Detta anspråk bestreds länge, men slutligen 1873 erkände också denna Kammare anspråkets giltighet och förklarade, att den indelta härens stam icke skulle kunna ingå i ett försvar så beskaffadt, att det kunde förskaffa oss full trygghet genom att göra hela den svenska ungdomen skicklig att genast omedelbart kunna deltaga deri. När ett sådant anspråk framställes, kan man bekämpa det så länge man håller sig på rättens ståndpunkt, äfven om de, som göra anspråket, kunna visas hafva makt att drifva det igenom eller åtminstone, så länge det är ouppfyldt, hindra allt annat. Men sedan man en gång medgifvit, att anspråket icke är oberättigadt, och förklarat att det bör uppfyllas innan något göres för att till antal och utbildning väsentligen utbilda landets lefvande försvarskrafter; eller sedan man erkänt rätten hos dem, som hafva makten, är det min öfvertygelse, att det är omöjligt att länge motstå detta anspråk. Der-till kommer, att sedan man förklarat en sådan byggnad, som den gamla indelta härorganisationen, icke kunna för framtiden användas, måste följden blifva den, att man icke får underkasta denna organisation sådana förbättringar, som man, om ett sådant förklarande icke egt rum, skulle hafva kunnat vidtaga, och att man icke heller har försökt att göra det, utan i stället rifvit bort det ena stödet efter det andra derifrån, det är af de senare årens erfarenhet bevisadt. När man så gjort i flera år, är det fåfängt och otänkbart att längre söka uppehålla den gamla organisationen. Men när man beslutat, att det gamla indelningsverket skall afskrifvas, måste man på samma gång taga i betraktande grundskatterna, emedan de, såsom hvar och en lätt skall finna, som gör sig mödan att undersöka förhållandet, så sammanhänga med hvarandra, att man måste behandla dem på en gång. Jag säger icke, att man hade behöft helt och hållet afskrifva dem, utan man hade kunnat göra åtskilliga kombinationer, så att man efter sammanräkning af indelningsverket och grundskatternas gemensamma börda hade bibehållit en del, men åtminstone sökt utjemna bördan provinserna emellan och emellan de särskilda skattdragande klasserna. Men det försummade man att göra och förklarar, att dessa skatter skulle afskrifvas helt och hållet inom en viss, temligen lång bestämd tid. Under sådant förhållande och fastän jag ogillade sammanbindningen af de båda frågorna och har bestridt det rättmätiga i fordran om grundskatternas afskrifning, har jag dock, sedan denna Kammare beslutat att en sådan afskrifning skall kunna ske och gifvit löfte derom under vilkor af ett betryggande försvar, derföre att jag funnit detta

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

numera icke på annat sätt kunna erhållas, ansett mig också vara bunden af detta löfte, så mycket mer som jag tror att den ena delen af representationen måste stå vid hvad den lofvat den andra lika väl, som man har skäl fordra, att ett en gång träffadt aftal mellan regering och representation icke kan få ensidigt brytas. Således har jag under arbetet inom Utskottet ansett det vara medgifvet, att det beslut, som var fattadt, skulle gå i fullbordan, om nemligen det vilkor, som var fästadt dervid, eller erhållandet af ett betryggande försvar, uppfylldes. Ur denna synpunkt har jag icke haft att betrakta, om det är rätt eller orätt att afskrifva grundskatterna vare sig helt och hållet eller till en del, utan endast att beslut derom förelåg, som man borde rätta sig efter. Hade man här haft en annan åsigt, borde man hafva uttryckt den vid frågans behandling innan den remitterades till Utskottet, så att detta kunnat förstå, att man önskade en ändring i det afseendet och taga i öfvervägande, om eller hvar en sådan kunde ske. Jag har således ansett, att Utskottet icke hade annat att göra än att tillse, huruvida den försvarsorganisation, som var framställd i motionerne från Andra Kammaren, lemnade ett så tillräckligt betryggande försvar att den kan sättas i den gamlas ställe, och jag tror, att detta egentligen borde vara föremål för undersökning vid de öfverläggningar som nu ega rum.

Här har ordats mycket om odugligheten af detta förslag till härorganisation. För min del har jag uttryckligen förklarat, att jag anser detsamma vara antagligt, och efter denna min uppfattning, som blifvit här starkt motsagd, måste jag finna mig både berättigad och nödgad att närmare ingå i ett försvar för nämnda förslag i dess mera väsentliga delar. Jag nämnde intet om detta i går derföre, att jag ansåg den nu föredragna punkten icke föranleda dertill att gå in i en särskild granskning af alla de efterföljande punkter, som höra till förslaget, men sedan nästan alla talare sysselsatt sig med de särskilda delarne af förslaget, måste jag äfven besluta mig att göra det för att visa, att förslaget verkligen i ganska många och viktiga afseenden innehåller en sådan förbättring af vårt nu varande försvar, att det gamla med fullt skäl kan utbytas mot det nya.

Hvad är det, om man granskar de särskilda punkterna i utskotts-förslaget, som har blifvit föreslaget?

I första punkten föreslås, att den nya härordningen skall grunda sig på befälskader, stam och beväring eller samma element, hvaraf hären förut består. Man skulle tycka, att en punkt, som uppräknar dessa samma element till härorganisation, som de förut varande, icke skulle kunna af någon bekämpas. Afslår man denna punkt, så kan det icke gerna betyda annat än att man icke vill hafva en här, organiserad på detta sätt med stam, utan en sådan, som 1875 års förslag innefattade. Men är detta meningen, bör man tydligen uttrycka den, så att både regeringen och Andra Kammaren måtte veta hvad Första Kammaren verkligen menar och fordrar, om den icke ens skulle vilja nöja sig med ett uttag till öfning af en större del bland de värnpliktige, som genom att införa ett ifrågasatt tvångsstadgande i ansvarighetslagen eller på annat ställe skulle kunna åstadkommas, utan genast vill hafva 1875 års förslag i sin helhet, med lång, för alla lika utsträckt

tjenstetid. Men om man nu måtte få antaga, att det alltid skall finnas, jemte antingen stam och beväring eller blott värnpligtshär, en talrik och väl utbildad befälskader, så har denna befälskader, såsom redan i går nämndes, hvilket dock måste upprepas emedan det innefattar en väsentlig förbättring, men som icke blifvit nog beaktadt, högst betydligt förökats, eller från 1,780 till 2,659 officerare, således en ökning af 879, och från 1,385 underofficerare till 4,024, eller en ökning af 2,639 personer. Detta måste väl vara en väsentligt förbättrande förändring, och icke blott det, utan en fullkomligt nödvändig förändring, om man vill öfvergå till en härorganisation, byggd på allt längre och längre utsträckt värnpligt, ty man kan ju icke tänka sig någon möjlighet att kunna göra en sådan förändring, som afser att till både antal och utbildning betydligt föröka landets stridskrafter utan att först bereda tillgång att kunna disponera ett så talrikt befäl, som erfordras, för att icke blott verkställa öfningen af de ynglingar, som år efter år skola utbildas, utan ock för deras anförande och ledning, när de en gång skola föras ut i strid. Utskottet har framställt behovet af aldeles samma härstyrka som 1875 års förslag innehöll, eller att man skulle försöka bilda en genast slagfärdig här af 107,000 man, men dertill behöfs, såsom en hvar måste finna, ett tillräckligt antal befäl, som det är nödvändigt att börja utbilda, innan man kan göra en väsentlig utbildning af hären i öfrigt. Då hemställer jag, om det förslag, som från Utskottet framstälts, kan sägas fördröja utbildningen eller framstegen mot den nya organisationen, då man börjar med det allra väsentligaste, som är att utbilda befäl för den stam och det stora antal värnpligtige, som skola öfvas. Och verkställandet af denna ökning i befälets styrka skjutes icke upp tills öfver 20 år utan börjar samma år, som härorganisationen sättes i verksamhet. Efter ett, två eller tre års förlopp kan befälskadern derföre vara ökad så, att den kan upptaga i sig ett allt större och större antal värnpligtige. Det måste väl erkännas vara en väsentlig förbättring och som har bort i främsta rummet vidtagas, innan något annat kan göras.

Jag ber nu att få gå öfver till en annan väsentlig punkt i förslaget, nemligen att man tager ut blott en del af det stora antalet värnpligtige och till en början öfvar endast dem bland de värnpligtige, som tillhöra denna del, på ett fullständigt sätt genom att at dem fullt tillräcklig krigsbildning bibringas. Den kunna vi icke säga, att den gamla stammen, som vi nu hafva, besitter. Huru förträfflig den än må vara i afseende på disciplin och äfven i många andra hänseenden, kan den dock icke sägas hafva den utbildning för kriget, som under nuvarande förhållanden oundgängligen behöfves och isynnerhet icke den, som än mera behöfves då den skall utgöra en stam för ett flere gånger så stort antal mindre öfvade värnpligtige. Den stam, som nu föreslås, får dessutom icke uppfattas såsom endast varande ämnad att utgöra ett stöd af soldater för andra soldater, men den måste äfven vara en utbildningsskola för det mycket talrika befäl, ifrån högsta till lägre grader, som hären behöfver, och för att detta skall kunna ske, måste en hastig omsättning ega rum inom stammen. En sådan, nog hastig omsättning finnes icke inom den indelta armén till följd af den långa tjenstetid, hvarom öfverenskommelse är träffad uti kontrakten emellan de rust- och roteringskyldige och staten och kan således icke

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

utan rubbning af dessa kontrakt eller ökad tunga för den ene kontrahenten honom påläggas. Ur denna synpunkt, nemligen, att man måste försöka att bilda en stam, ur hvilken tillräckligt antal befäl för en större styrka skall kunna hemtas, är det således nödvändigt att i ett så väsentligt afseende förändra den gamla stammens organisation, att man för stamsoldaten bestämmer en så mycket förkortad tjänstetid, att indelningsverket derigenom i ett af sina grundvilkor måste blifva rubbadt, och det vore derföre icke omöjligt att kunna successive öfvergå till en så omfattande härorganisation, som 1875 års Kongl. proposition innehöll och hvilken icke, såsom ett mål att sträfva efter, och att i mån af landets tillgångar och det allmänna tänkesättets utveckling af representationen lärer nekas, utan att först gifva åt stammen en sådan organisation, som icke kan vara förenlig med den indelta härens bibehållande allt för länge. Dessutom åsyftas en annan, mycket stor vinst af det nya stambildningssättet, nemligen, att under samma långa tid, som den indelte soldaten nu tjenar och fortfarande är med höga vilkor aflönad, kunna utbilda och erhålla minst tre eller fyra gånger så stort antal krigsduglige män i landet, som i behofvets stund äro tillreds att i försvaret deltaga, hvilket väl låter sig göra för samma sammanräknade kostnad, som, fast blott af en samhällsklass bestridd, nu måste beståa för den indelta soldathärens aflöning. Man måste derför öfvergå till en annan organisation, så beskaffad att den både medgifver utbildning af ett fullt tillräckligt och skickligt befäl från stammens lägsta grader till de högsta och vidare möjliggör att genom en kortare tjänstetid äfven inom den del af stammen, som icke blir danad till befäl, ett allt större och större antal ynglingar utbildas till fullt krigsduglige män och i behofvets stund finnas att såsom sådana tillgå. Utskottet har visserligen icke föreslagit något bestämdt sådant afseende, men tanken är, att, i den mån Kongl. Maj:t funne det vara behöfligt eller nyttigt, samt tilloppet af stamrekryter komme att ökas, tjänstetiden icke skulle behöfva utsträckas till sex år utan än mera förkortas, och derigenom skulle mycket mer än fyra gånger så stort antal bildas på samma tid och för samma kostnad, som nu erfordras för den indelta arméns nuvarande nummerstyrka. Detta är således en vinst, som genast skulle börja inträffa och efter 12 å 15 års förlopp hafva uppbringat den fullt krigsdugliga härens styrka — om befålet inräknas — i fall årsuttaget blir en tredjedel till 60,000, och om det kan göras med hälften af en hel årsklass värnpligtige, till 80,000 stridande.

Den förläggning och fördelning af armén, som 1875 års förslag innefattade, äro äfven i detta förslag följda och man finge derigenom äfven i detta hänseende en fullständig organisation, som vi nu sakna, och våra försvarskrafter blefve då lika fördelade öfver hela landet på det mest lämpliga sätt. Detta är således äfven en förtjenst i Utskottets förslag, som icke gerna kan af någon förnekas.

Jag kommer nu till sjelfva stammens bildning och de anmärkning-
gar, som blifvit gjorda deremot. Det har blifvit sagdt, att man icke kan vara säker att få en sådan stam, af god beskaffenhet, som Utskottet föreslår, blott på frivillighetens väg och emot skäligen bestämd aflöning. Efter min uppfattning är denna invändning dock icke riktig;

ty om man, då man öfvergår från det gamla till det nya, vill försöka att vid den nya härbildningen rätta sig så mycket som möjligt efter de gamla formerna, måste den regering, som vid tillämpning af de öfverenskomna grunderna fått frågans behandling åt sig uppdragen, kunna inrätta fotfolkets rekrytering, att likasom hittills en del af orternas fastighetsegare varit ansvarige för att manskap i stammen ifrån deras ort icke skall fattas, man också kunde för framtiden bestämma, t. ex. såsom jag i min reservation föreslagit, att från hvarje stamkompaniområde företrädesvis ur dit hörande beväringens första åldersklass eller ock bland underårige frivillige emellan 18—20 år skulle anskaffas det antal soldater, som kompaniet för hvarje år behöfde, och att desse skulle vara boende inom nämnda område och både före och efter, sedan de fullgjort sin öfning, anses tillhöra samma område och derigenom stå i lika direkt samband med befolkningen derinom, som det indelta manskapet förut gjort.

Antalet, som är i fråga, är för öfrigt icke så stort, så att man behöfver frukta att icke kunna få det fylldt. Om jag jag ser efter i det härad, som jag tillhör, utgör befolkningen derstädes 0,01 af Sveriges folkmängd, och der skulle 300 man hållas såsom stamtrupp efter proportionen mellan $4\frac{1}{2}$ millioner och 30,000. Denna trakt har förut hållit 800 båtsmän, hvaraf ännu 400 finnas kvar, och således torde väl det behöfliga antalet kunna der utan svårighet uppställas äfven för framtiden. I en socken, der befolkningens antal uppgår till omkring 1,500, blefve det en eller två rekryter som skulle anskaffas om året och i en sådan socken bör det icke vara svårt att erhålla den eller de som behöfvas, om man har ett omtänksamt befäl, en duglig kompanichef med en eller annan underofficer eller korpral till hjälp, som bor midt ibland befolkningen och underhand kan utvälja duglige ynglingar, och dessutom en utskrifningskommission, bestående af såväl befäl som offentliga myndigheters ombud och förtroendemän ifrån orten, att sköta rekryteringen på ett tillfredsställande sätt. Derjemte är lönen, som erbjudes och som dessutom icke är till siffran bestämd utan kan höjas, sådan den förslagsvis blifvit framställd åtminstone för de flesta delar af landet föreslagen så tillräcklig, minst med 50 procent öfverstigande den i min hemort brukliga, och högre än den som i Skåne m. fl. provinser lemnas den indelta soldaten, att jag är öfvertygad om, att man skulle erhålla tillräckligt manskap, och detta så mycket mer därför, att soldaten ju i allmänhet endast ett enda år behöfver använda hela sin tid för den militära tjensten, men under flera år derefter är ledig derifrån och endast behöfver använda en månad om året för tjensten. Under sådana omständigheter blir hvarje man så fullt betald, för den tjänst han gör, att man icke bör hysa tvifvel om möjligheten att på den föreslagna vägen kunna anskaffa manskap. Skulle man emellertid ändå hysa sådant tvifvel, har jag ansett det böra tagas i betraktande, huruvida icke, då man förklarar rust- och rotehållares skyldighet i öfrigt hafva upphört och att staten skall öfvertaga aflönandet af soldaterna, man borde förklara de förre skyldige att under de år, då öfvergången varar, och till dess det bevisat sig vara möjligt att på det i fråga varande sättet anskaffa soldater, svara för att sådant verkligen blir fullgjordt. För att åstadkomma jemlikhet i detta afseende har jag

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

ock trott, att man borde låta detta ansvar drabba såväl de rust- och rotehållare, som förnt haft ett dylikt ansvar, som äfven alla andra fastighetsegare, så väl i städerna som på landet. Om då staten anslår ett visst bestämdt årligt löneanslag, t. ex. 150 kronor, för soldat, och detta sedan fördelas i årslön och dagaflöning, kunde man ställa så att under det första tjensteåret lönen utgjorde ett något högre belopp, t. ex. 200 à 250 kronor, men under de följande åren, då tjenstgöringen är mindre, ett lägre belopp, utan att härigenom hela löneanslaget behöfde öfverskridas. Skulle ändock på ett eller annat ställe detta visa sig icke vara tillräckligt, borde de särskilda orternas fastighetsegare, som, såsom jag förut nämnt, skulle ansvara för rekryteringen, göra det tillskott derutöfver, som kunde erfordras. Detta vore, enligt min tanke, en fullt tillfyllestgörande garanti och obestriddigen lika god med den, som vi haft förut, för den indelta soldatens anskaffande.

Nu är jag dock en så varm vän af att framför allt annat erhålla ett ordnadt, fullt betryggadt försvar, att, om ett i öfrigt fullgodt förslags öde berodde endast derpå, att genom ett slags tvångsatgård en större säkerhet skulle anskaffas, ett vilkorligt stadgande derom, ehuru motbjudande det än vore för mig att antaga detsamma, om försvarets ordnande deraf berodde, icke skulle kunna af mig förkastas. Synnerligen om man uppställer en dubbel, förutgående garanti, så att både Riksdagen lemnade ett tillräckligt anslag och hvad som derutöfver behöfdes skulle kunna af orterna tillskjutas. Härtill borde då äfven höra, att man måste närmare bestämma tjenstetiden, så att det icke blir alltför hastiga ombyten af rekryter i stammen. En sådan tanke på tvångsmedels användande låter dock icke gerna förena sig med det förslag som här är framställt. Men om denna Kammare blott uttrycker sin åsigt i detta som i andra afseenden, så kan ju möjligen sedan, när frågan kommer under Kongl. Maj:ts behandling, någon förmedlande utväg utfinnas. Man kan hysa olika åsikter härom, som om allt annat, men jag anser hvar och en vara skyldig att nu uttala den åsigt han har.

I afseende på tjenstetidens bestämmande har man gifvit Kongl. Maj:t en stor makt, då det blott säges, att den icke får utsträckas utöfver sex år utom i vissa undantagsfall. Den kan således vexla mellan ett år och sex år eller ända till 12 år efter Kongl. Maj:ts behag. Om det lyckas att för pengar anskaffa ett tillräckligt antal rekryter, så är väl utväg öppnad att få folk, som tjena i tre år eller 6 år eller tolf år, och man kan således variera detta allt efter som behofvet af rekryter af den erbjudna tillgången derå motsvaras. Och om utbildnings-skolorna blifva sådana, att ynglingarne finna, att de hafva mera nytta än förlust af den tid, de tillbringa i dem, så är det min tro, att de skola komma dit i sådant antal, att man skall kunna nedsätta tjenstetiden från sex år till tre eller fyra år. Men'om jag emellertid antager, att tjenstetiden till en början blifver i medeltal sex år, så får man ändock en sådan förstärkning af den tillgängliga delen af krigsduglige män i landet, att i stället för att de nu icke utgöra mer än omkring 36,000 man, de då komme att uppgå till öfver 58,000 eller ökas med 22,000 man; men om man kan förkorta tjenstetiden ytterligare, eller i medeltal t. ex. till tre år, så kan detta antal af fullt öfvade män småningom ökas så, att det kommer att uppgå till nästan

hela det antal, som erfordras för att bilda den här, som man ansett böra vara färdig att genast rycka i fält eller 107,000 man, såsom förut är uppgifvet; och detta är utsigt till en vinst för vårt försvar, som är så stor att den icke borde af någon kunna försakas.

Nu har det sagts och tyckes vara meningen, att man skall behålla den gamla stammen oförändrad ända till dess man kan få värnpligtsystemet fullbildadt infördt på en gång; men icke kan man väl tänka sig möjligheten att kunna få genast taga steget fram till målet, då detta är så stort och så aflägsset, och då under väntan att komma dit det svaghetstillstånd, hvori vi nu befinna oss, alltjemt skulle fortfara. Ingen önskar liffigare än jag, att alla män i Sverige må blifva fullt krigsduglige. I samma stund som detta skedde, kunde vi vara trygga för, att ingen skulle försöka ställa vår sjelfständighet i fråga, då man visste, att det här funnes nära 200,000 krigsduglige män, hvilka med varm fosterlandskänsla äro färdige att försvara sitt land och när som helst stå redo att derpå afgifva prof. Men just för att man innan det blir försent skall kunna komma i denna lyckliga fullt tryggande ställning anser jag angeläget att man någon gång börjar att gå vägen dit. Jag måste ock tillägga att, förutom hvad den till antalet utvecklade stammen angår, innebär förslaget äfven deri en väsentlig förbättring, att öfningen och utbildningen af stammens manskap blir högst betydligt förökad i jämförelse med hvad den förut varit, hvilket lätt finnes, om man jemför hittills bestridd öfningstid med den, som Utskottet har föreslagit. Derjemte förekommer här en punkt, som visar, att motionäerne verkligen äro villige att få ett försvar, nemligen följande:

»Efter fulländad första utbildning skall stammens manskap mellan repetitionsöfningarne vara hemförlofvadt; dock eger Konungen att för utbildning till befäl inom härens skolor, likasom till erforderlig garnisons- eller annan militärtjänstgöring, af samma manskap inkalla så stort antal, som pröfvas nödigt.»

Här är fråga om en utbildning icke mera för rekryter utan för soldater, som både redan hafva förvärfvat kunskaper i sitt yrke och under en längre tid fått den vana vid krigslydnad och skicklighet i vapnens bruk, som gör att de komma att tillsammans utgöra en fullbildad här af verkligen i alla hänseenden fullt krigsduglige soldater. Under sin tjenstetid äro de lika disciplinerade men för sin mycket större utbildnings skull vida mer passande till stam för de värnpligtiga än den indelta hären oförändrad skulle vara, och det kommer dessutom att finnas en både i fred och krig fullt pålitlig här att tillgå, och som Kongl. Maj:t enligt den nyss anförda punkten har rätt att använda när han finner behöfligt, hvilket icke skulle varit förhållandet om 1875 års förslag antagits.

Detta är en förbättring i 1875 års förslag, som icke nog kan framhållas för dem, som önska veta att det finnes en väpnad styrka som kan hålla uppe ordningen äfven hemma i landet, om så möjligen någon gång skulle behöfvas. Man har mycket klandrat den långt, ända till 32 års ålder, utsträckta tjenstetiden för en del af de nya stamsoldaterna; men utom det att rekryteringen upprätthållande härigenom underlättas, behöfves efter min uppfattning det i hvarje armé några

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

äldre, pålitliga och till äkta krigarsinne utbildade soldater, som kunna gifva stöd och ordning samt tjena till föresyn åt den stora massan af yngre mer eller mindre öfvade soldater, och då Konungen och armébefälet hafva rätt att behålla endast sådana, som pröfvas vara i alla afseenden fullt pålitlige och krigsduglige, måste ett sådant antal, som är föreslaget, vara af stor nytta, i synnerhet när det stora antalet opröfvade ynglingar skall skickas ut i striden, ty det är icke blott befälet, som då kan stödja truppens mod, ty fram till anfall kunna icke tappra anförare föra sitt folk med sig, men om de unge i motgångens stund skulle börja vackla, blir det nog de äldre, mera krigsvane kamraterne som stå midt bland dem, som kunna lemna desse yngre det bästa stödet, och föregå dem med godt exempel, under alla krigens pröfvande skiften.

Den väsentligaste anmärkning mot förslaget är emellertid enligt min tanke den alltför korta öfning, som skulle bestå det stora antalet af de värnpligtige, och den långa tid som skulle förflyta innan äfven denna medgifna öfning hunne upp till sin högsta gräns. Men när de olika meningarne hafva måst samarbeta för att åstadkomma ett för alla antagligt förslag, har man icke kunnat begära att få allt efter sin åsigt, utan man har måst söka att först erhålla det nödvändigaste, och det är utbildningen af den stam, som skall utgöra stöd, ledare och befäl för de öfrige. Detta är i min tanke nödvändigare än att genast för det större antalet bereda den öfning som minst kan anses behöflig; ty det är vid alla företag viktigt att lägga god grund och göra god början, blott denna är sådan, som den nu föreslagna, att den lemnar vägen öppen för ny utveckling. Men detta är dessutom en punkt som Kammaren, när vi hinna dit, kan ändra, hvilket jag visst icke då vill motsätta mig. Jag kan icke hjälpa att min framställning blir något lång, men då man kämpat för en tanke under en lång följd af år och dess förverkligande är på väg att undanskjutas kanske för en lång och oviss tid, må ingen undra på om man önskar säga hvad man har på hjertat. Jag har länge önskat och sökt medverka till att vi en gång skulle få ett betryggande försvar, och då jag nu anser att detta vore en god början dertill, skulle jag betrakta det såsom en stor olycka, om förslaget icke antoges utan frågan ånyo undanskötes, och om jag icke kan uträtta annat med hvad jag nu yttrat, skall Kammarens protokoll åtminstone vittna om att jag har gjort min pligt vid detta viktiga tillfälle.

Man har här skarpt klandrat både tillkomsten och formen för motionärernes förslag, och äfven derom måste jag säga några ord.

Under en lång följd af år, allt sedan det nya statskicket infördes, har hvarje gång ett förslag om ny härordning framstälts, från ena sidan, nemligen från Andra Kammarens sida, med orubblig konsekvens påyrkats, att, innan värnpligt infördes, skulle den indelta hären upphöra och indelningsverket småningom aflösas. Det har då också alltid fordrats, att vi skulle hafva stam och beväring, men i stället för den indelta stammen skulle en af alla samhällsklasser aflönad stam uttagas ur de värnpligtiges led. Detta står också alldeles uttryckligt i 1873 års skrifvelse, som, såsom ofta sagts, blifvit af båda Kamrarna godkänd. Att från andra sidan, från denna Kammares och regeringens

sida dessa anspråk länge icke kunnat godkännas, både i afseende å den fordrade eftergiften och formen för den yrkade nya härorganisationen, dertill må hafva funnits goda skäl, men både anspråket och organisationssättet hafva varit så tydligt och så bestämdt framställda, att det icke bort misskännas, icke förbises hvad majoriteten i den Andra Kammaren alltid verkligen önskat och menat. Men hvad har då händt? Jo; från regeringen framlägges vid 1877 års riksdag ett förslag, som ifrågasätter dels åtskilliga förbättringar i försvaret och dels åtskilliga hindringar i indelningsverket, men båda delarne alls icke öfverensstämmande med hvad den nämnda majoriteten förut hållit i att påyrka. Jag biföll detta förslag, därför att jag alltid bifaller hvad som i någon mån länder till vårt försvars stärkande, men priset var $\frac{1}{4}$ af hela indelningsverkets kostnad, och vinsten deraf för försvaret så ringa, att den lilla förbättringen skulle köpts jemförelsevis mycket dyrare, än den högst väsentliga förstärkning som nu är föreslagen. Emellertid föll det Kongl. förslaget för Andra Kammarens motstånd, och det fälles då ord, som antydde att den Kammarens majoritet icke skulle vilja göra något för vårt lands försvar. Må man då undra på om de, mot hvilka denna allvarsamma beskyllning var riktad, hafva sökt besvara den genom att visa med kraftiga gerningar, att de, blott deras ofta uttalade önskingar och åsigter icke förbises, och dem gifna löften icke glömmas, äro villige att göra icke blott något utan mycket, och jag vågar påstå, att detta förslag innebär sådana förbättringar, att det bevisar en sådan villighet att göra något för landets försvar, att beskyllningen derigenom kan anses fullkomligt undanröjd.

Man säger, att det skulle köpas med stora eftergifter. Ja, det är en sak för sig! Men man kan väl icke begära, att då antalet officerare, fanjunkare, sergeanter, korpraler och spel skulle blifva sådant som förslaget upptager, men få sin utbildning i stammen och utgå derifrån, och då äfven soldaternas öfning eller aktiva tjenstetid måste högst betydligt förlängas, den indelta hären, fastän med derigenom väsentligt ökad kostnad, skulle det oaktadt underhållas lika som förut uteslutande af en klass jordegare. Det har således varit rätt handladt enligt min tanke af de män, som framställt dessa förslagen, att med gerning visa, att de mena hvad de säga, eller att de äro villige att kraftigt förbättra försvaret, blott bördan deraf på hela landet fördelas. Icke kan man heller ha skäl säga, att det är något sätt att försöka tvinga sig fram eller att på något sätt utöfva tryck på regeringen eller denna Kammare, derföre att flertalet bland Andra Kammarens medlemmar förenat sig om motionerna, ty de hafva blott genom denna gemensamhet i framställningen velat framhålla, att detta är allas vår mening och den stå vi fast vid; kunnen I göra något på denna grund, fråga de denna Kammare och regeringen. Kan detta vara orätt? Har det någonsin varit orätt af sjelfständige svenske män att hvar för sig eller flere tillsammans säga sin tanke till hvarandra eller till sin regering? Kan det vara orätt af oss i denna Kammare, om vi samtycka till deras åsigt och sedan göra en sådan gemensam framställning till regeringen som är ifrågasatt? Skulle regeringen kunna misstycka det? Har hon icke sedan som förut full frihet att handla så som hon finner för landet nyttigt och på eget ansvar antingen förkasta eller antaga

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

eller förändra och förbättra förslaget? Icke behöfva vi hysa någon grannlagenhet att uttala hvad vi tänka, och bör det icke snarare vara till nytta än skada för den stora frågans lösning, att begge Kamrarnes majoriteter uttala sina meningar och söka att bringa dem till öfverensstämmelse. Man har full rätt att säga, att det försvar, som föreslås, är icke fullt betryggande, men då skall man också säga, *hvari* det icke är betryggande och hvad som borde vara annorlunda för att göra förslaget antagligt, ty annars undandrager man sig sin pligt att allvarligen hjälpa till att få försvaret ordnad. Atskillige reservanter hafva föreslagit ganska väsentliga förändringar i förslaget. Hvarför då icke pröfva, om förslaget med dessa ändringar vore bättre, och genom deras vidtagande kan göras för denna kammare antagligt!

Man har ock sagt, att de fordrade skattelindringarna gå utöfver hvad 1873 års skrifvelse innehöll. Stryk då bort hvad som går deröfver! Men behandla blott frågorna ärligt och upprigtigt och skjut icke undan dem! Det är det, som jag anser vara det farliga och skadliga. Jag har under ganska lång tid deltagit i offentliga förhandlingar och alltid stält försvarsfrågan i främsta rummet, och Herrarne kunna väl icke tro, att jag skulle vilja bifalla förslaget, om det icke vore betryggande och mycket bättre än de förslag, som förut blifvit framlagda, ty hvartill skulle då en lång offentlig verksamhet tjena, om man i sista stunden skulle svika sin förut ofta tillkännagifna öfvertygelse och af något skäl låta förmå sig till något annat än en väsentlig förbättring af vårt försvar. Jag trotsar Herrarna att kunna framställa ett förslag, hvarigenom, om stammens anskaffande på det ena eller andra sättet blir betryggad, vårt försvar skulle blifva starkare än Konungen skulle kunna göra det på den här framlagda grunden, i den mån den hunne att konsekvent tillämpas och utvecklas, ty derigenom att han kan sätta tjenstetiden och i öfrigt utbilda förslaget alla delar till den fullständighet som han anser behöflig har han i sin hand att skaffa en fast, en fullt tillräcklig befälskader, en fullt pålitlig stam och ett stort antal förstärkningsmanskap till denna stam. Inom några få år skulle stammen vara så stark, att den bestode af 60,000 man och man hade derjemte fullt tillräckligt befäl för hela den stora, mindre öfvade delen af hären, hvars ökade öfning säkerligen icke länge skulle behöfva fördröjas, blott den fordrade likställigheten för alla en gång hade blifvit genomförd. Jag vågar påstå att detta förslag är ett stort framsteg mot det stora målet att få *alla* svenska ynglingar utbildade till fullt krigsduglige försvarare af sitt land, och det vore enligt min tanke högst orätt att förkasta detsamma. Må man någon gång upphöra att alltid skjuta upp och att undandraga sig att fatta ett bestämdt beslut! Latom oss en gång uttrycka en mening, äfven om den ej blir lika för båda Kamrarne! Det kan åtminstone föränleda regeringen att skyndsamt taga frågan om hand, och att den regering vi nu hafva villigt skall emottaga uppdraget att bringa frågan till sin lösning, derom hyser jag det bästa hopp.

Här har talats om verkningarna af det nya statskicketets införande, och jag skall be att i det hänseendet få säga några ord, emedan anmärkningarna äfven kunna gälla mig, som verkade och röstade därför. Man talar om, att de förhoppningar, man då hyste, icke realiserats.

Men icke må man tro, att de, som röstade för representationsförändringen, gjorde sig några illusioner, att icke den klass, som kom till en magt den icke förut hade, skulle framställa åtskilliga anspråk, ja, ganska stora anspråk för befrämjandet af sina intressen. Tvärtom uttalades detta öppet af många redan på förhand. Men jag tror, att dessa anspråk vuxit just till följd deraf, att man på åtskilliga håll gjort eftergifter, som alldeles icke varit nödvändiga, men motsatt sig andre mera fullt berättigade och af större betydighet för landet sjelf. Emellertid må man, hurudan denna frågas utgång än må blifva, icke mera skjuta skulden på dem som tillhöra den klass som med betydligt ökad styrka kommit in i den nya representationen, att den icke allvarligen vill förstärka vårt försvar, ty om ock frågan nu faller, så är det visserligen icke deras fel utan deras, som icke äro varma nog för sitt fosterlands trygghet att förena sig om ett förslag, ärven om det, sedan det så vidt möjligt blifvit förbättradt, dock icke i allo skulle öfverensstämma med deras önskningsar. Låt betänketiden då en gång vara slut! Låtom oss fatta ett raskt och manligt beslut! Jag har aldrig tänkt mig att denna representation skulle kunna utföra en bättre handling än att ena sig om ett beslut, som skaffade oss ett för landet betryggande försvar. Vi hafva så ofantligt dyrbara rättigheter att försvara, en frihet sådan som intet annat folk eger och minnen såväl på krigets som vetenskapens och andra områden; och alltdetta skulle vara oss så likgiltigt att vi åter undansköte frågan om huru vi bäst skola kunna bevara och åt våra efterkommande öfverlemna allt detta. Framtiden är oviss och, om vi nu ej fatta ett beslut, kan det dröja länge innan vi få tillfälle dertill; och för hvad som under det vi försumma handla kan hända, därför skall ansvaret falla på dem som nu denna gång icke vilja göra något.

Jag yrkar på det varmaste bifall till den föredragna första punkten.

Herr Jöns Pehrsson: Det kan kanske vara med tvekan man uppstår i denna fråga, då man väl vet, att ens ord icke mycket väga, och då det måste vara för en hvar temligen klart, att ställningen är fattad. Icke har jag heller tänkt mig kunna inverka på Kammaren och jag har icke den lyckan att, såsom den siste talaren, hoppas, att Kammaren skall bifalla Utskottets förslag. Efter de tilldragelser, som i diskussionen företett sig, är för mig alldeles uppenbart, att förslaget öde måste vara att falla, och det må nu vara sorgligt eller icke, men hvad som är ännu sorgligare, det är att höra de skarpa förebräelser, som flere talare, och bland dem en eller ett par på stockholmsbänken, framställt mot det nya statsskick, som Riksdagsordningen gestaltat, och mot ställningen inom Riksdagen. Hvad angår det myckna onda, som det förkättrade landtmanpartiet skall hafva åstadkommit inom Riksdagen, så frågar jag: hvar äro de våldsamma handlingar, man förebrår det? Det, enda, man kan tillvita det, är den stora reformen i skjutsfrågan. Är nu så alldeles uppenbart, att denna reform är så himmelskriande och förfärligt orättvis, som man vill påstå? Och har icke det nya statsskicket gjort så mycket för upplysning och civilisation, att man borde vara detsamma tacksam, och allra mest borde de medlemmar, som representera universiteten, vara tacksamma, men det höres icke af. Jag kunde vara böjd att säga mycket här, om jag ej vore

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

rädd att taga Herrarnes tid alltför mycket i anspråk på denna eftermiddagsstund. Så märkvärdiga förhållanden hafva framkommit under diskussionen, att om jag skulle börja att tala efter mina små anteckningar, och jag har ej gjort några långa såsom en del talare, så skulle jag få hålla på temligen länge. Till en början vänder jag mig mot en talare, som hoppades och trodde, att man ännu skulle kunna bygga vårt försvar på indelningsverket och att man åtminstone skulle komma derhän, att soldaten skulle få hafva sina torpstugor. Ja, gerna för mig; men i den ort, jag tillhör, kan man icke få någon soldat, som vill hafva stuga.

En annan talare har gjort sig skyldig till så besynnerliga inkonsekvenser, att han vid första eftertanke torde sjelf inse det. Han har å ena sidan sagt, att det föreslagna försvaret är så dyrt och å den andra, att det icke är nog betryggande. Huru mycket skall då ett betryggande försvar kosta? Det borde talaren kunna uppgifva i stället för att klandra allt som framlägges.

Man har kallat stammen en värfvad stam, och det uttrycket kan gerna för mig få begagnas; men hvarför icke lika gerna kalla den betald stam eller en legd stam? Jag tror, att skilnaden är och blir endast den, att staten skulle lega och betala stammen i stället för att den enskilde nu gör det, och den föreslagna stammen skall ju förläggas i landsorten liksom den nuvarande. Hvad är då skilnaden? Jo, att staten skulle betala den.

Man säger också, att man icke kan antaga förslaget, emedan man icke får någon stam. Jag skulle kunna böja mig för hvilket förslag som helst endast af den anledning, att jag är, om också icke en lika gammal vän som den siste talaren, dock en så varm vän af vårt fäderneslands oberoende, att jag mycket gerna skulle gå in på snart sagdt hvilka omöjligheter som helst, om jag vore öfvertygad, att man icke beginge en våldsam handling mot folkmedvetandet i landet, och om så sker, blir hvarje försvar svagt. En talare på förmiddagen har sagt: tag ut stamtruppen från de värnpliktige genom lottning! Jag tror, att det finnes en inkonsekvens i detta påstående.

Jag vill ej taga upp tiden allt för länge men beklagar, att icke något bestämdare uttalande skett från ministerbänken. Jag inser mycket väl, att efter det mångfaldiga olyckor förespåsades om skjutsfrågan, vill regeringen intaga en sådan ställning, att den icke på något sätt vill beskyllas för att hafva inverkat på denna frågas utgång på ena eller andra sättet; men jag tror icke, att den ställningen är fullt hållbar. Jag tror, att man kunnat få ett bestämdt uttalande, att vårt försvar behöfver stärkas och att det kan ske på de här framlagda hufvudgrunder.

Jag skulle icke så länge yttrat mig denna gång, om icke en talare på södermanlandsbänken, som blifvit ganska kraftigt tillbakavisad af Statsministern, yttrat, att ingen ministere i Europa skulle kvarstanna, om den finge ett sådant förslag som detta kastadt i ansigtet, eller huru orden föllo. Då skulle man ju komma till den slutsats, att man borde förkasta hvilket förslag som helst, som komme från det förkättrade landtmannapartiet. Jag skulle för min del icke vara mycket missbelåten, om detta förslag icke går, om blott man snart nog kan få ett

lika godt från annat håll. Jag tror ännu på det goda, som ligger i den svenske landtmannens bröst, och tror, att han skall antaga hvarje lika godt förslag, om det kommer från regeringen eller hans argaste motståndare. Men förkastas förslaget nu, så hvilat icke ansvaret på landtmannapartiet.

Fosterlandet böra vi värna, så länge vi kunna, och komma ihåg det gamla ordspråket, som säger, att ett tomt hus står gerna öppet, men ett rikt slutet till. Vill icke svenska folket sluta till sitt hus, då må det förkasta detta förslag.

Grefve Spens: Då jag icke var riksdagsman år 1873 och sålunda icke på något sätt bidragit till den efter min åsigt beklagliga sammanbindningen af härordnings- och grundskattefrågorna, anser jag mig oförhindrad att under vissa vilkor förorda det nu framlagda härordningsförslaget, oaktadt jag icke anser det vara så betryggande, att det bör köpas för priset af både indelningsverkets och grundskatternas afskaffande. Den föreslagna härordningen synes mig vara behäftad med vissa ganska betänkliga brister, och skulle 2 § i lagen om upp-rätthållande af härens stamtrupp icke blifva förändrad derhän, att bestämd föreskrift lemnas, huru stamsoldater skola uttagas, derest frivillige icke anmäla sig i tillräckligt antal, anser jag att hela förslaget bör obetingadt förkastas. Den nya stamgruppen skulle blifva så fåtalig att, då de ganska nöjaktigt tillgodosedda specialvapnen fått uttaga sina andelar, alldeles för litet skulle återstå för härens hufvudvapen, infanteriet, hvilket hufvudsakligen endast finge trupp med 90 dagars öfning, och följderna deraf måste blifva, att hären i sin helhet blir svagare än önskligt vore. Jag kan icke heller inse, att den nya stammen blefve på något sätt lämpligare att leda vår beväring än den nuvarande stammen, ty den torde icke i intellektuellt hänseende blifva mera framstående — åtminstone finnes icke något skäl att antaga sådant — och i moraliskt afseende befarar jag att den, såsom värfvad, icke skulle kunna mäta sig med vår pålitliga indelta trupp.

Min öfvertygelse är emellertid, att vi förr eller senare måste, i likhet med hvad de flesta andra nationer gjort, ordna vårt härväsen endast på grund af ren värnpligt, och då jag icke tror, att vi med ens, i ett enda steg, kunna komma derhän, förefaller mig som om den organisation, hvilken vi först komma att antaga, endast kommer att bilda öfvergång till en på ren värnpligt byggd härordning. Då det icke visat sig möjligt att gå den väg, som varit den naturligaste — eller att mer och mer utvidga värnpligten, öka befälskadern och i möjligaste mån förbättra den stam, vi hafva, samt först då låta denna stam försvinna, sedan värnpligten blifvit tillräckligt utvidgad — måste en annan väg sökas, och såsom en sådan betraktar jag den nu föreslagna härordningen. Skulle nemligen supplementarlottning införas och man sålunda få säkerhet att erhålla åtminstone den stam, som är afsedd, och skulle tiden för öfvergången till 90 dagars beväringsofningar betydligt förkortas och skulle dessa 90 dagars öfningar fördelas på 3 år, så att under det första året beväringen öfvades 50 dagar och under de begge följande åren 20 dagar hvartera året, måste jag bekänna, att den föreslagna härordningen, oafsedt många återstående brister,

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

blefve antaglig och att den skulle göra vårt försvar väsentligen starkare än det nu är.

Af dessa anledningar och under dessa vilkor skulle jag för min del vilja bifalla den nu föredragna punkten; men då detta icke låter sig göra utan att på samma gång erkänna rättmätigheten af att såsom lösepenning här för skulle efterskänkas ej allenast indelningsverket, utan ock grundskatterna, samt jag icke kan biträda en sådan åsigt, så nödgas jag rösta för afslag äfven i denna punkt.

Herr De Maré, Gustaf. Aldrig har jag inom denna Kammare tagit till ordet under så oangenäma känslor som i detta ögonblick, då jag vet, att jag kommer att uttala en mening olika med den, som hyses af mina politiska vänner, med hvilka jag under loppet af många år delat åsikter uti dessa frågor; men under de 13 riksdagar hvaruti jag deltagit, har jag aldrig vid något tillfälle, då landets största fråga varit före, undandragit mig att uttala mina åsikter, och det skulle under sådana förhållanden vara feget af mig att nu tyst lägga min röstsedel i urnan. Derfor vill jag gifva skäl för mitt votum.

Vid alla de tillfällen, försvarsfrågan förevarit, har jag städse uttalat, att, efter min innerliga öfvertygelse, något för vår sjelfständighet mera betryggande försvar med våra tillgångar icke kan erhållas än det som bygges på det gamla indelningsverkets grund och att, om, såsom vi måste, man tager våra inskränkta tillgångar i beräkning, hvarje annat försvar skulle blifva för dyrt. Men jag har icke kunnat underlåta att draga lärdomar af dessa år och jag hyser icke förhoppning om, att i den stund, som nu är, det är möjligt att på indelningsverkets grund någon förbättring i vårt försvar skall kunna ernås. Allt sedan 1867 hafva olika förslag, gående ut på en sådan förbättring, blifvit framlagda men af den ena eller andra Kammaren besvarats med bleklagdt nej. 1873 afgaf Riksdagen en underdånig skrifvelse, som gaf tillkänna representationens mening, att ett förslag, grundadt på allmän värnpligt, borde af Kongl. Maj:t framläggas. Må man erinra sig, att ett sådant förslag, utvisande Kongl. Maj:ts uppfattning af denna skrifvelse, framlades för 1875 års Riksdag men förkastades. Må man vidare minnas, att Kongl. Maj:t år 1877 framlade förslag till partiella förbättringar på den gamla grunden, och att Andra Kammaren förkastade detsamma å nyo genom ett beslut, hvars produkt, det nu föreliggande förslaget, är grundad på Andra Kammarens majoritets uppfattning af samma skrifvelse. Jag frågar då, huruvida det kan finnas någon utsigt till, att vårt försvar skall blifva stärkt, för så vidt icke tillfälle lemnas, att på den grund, som nu blifvit framlagd, försök må göras att bygga ett försvar, i möjligaste mätto betryggande. Kunde jag tro att, genom ett afslag å den nu föredragna punkten, man också skulle öfvergifva den grund, på hvilken Särskilda Utskottet byggt sitt förslag, så skulle jag vara den förste att begära afslag, men med den öfvertygelse jag hyser, att af ett afslag följderna skulle blifva, att vi för lång tid skulle komma att qvarstå i samma försvarslösa skick som nu, kan jag ej anhålla om afslag å den nu föreliggande punkten. Denna min uppfattning kan visserligen synas vara mindre konsekvent, då jag städse förordat en härordning, byggd på den indelta grunden, med förbättring

af stammen och ökad öfningstid för beväringen; men på det att jag icke måtte beskylla för inkonsequens, anhåller jag att få uppläsa det förslag till proposition, som jag tillät mig att vid 1875 års riksdag begära. Det hade följande lydelse:

»att Riksdagen, som fortfarande anser nödigt, att kraftiga åtgärder vidtagas för försvarsväsendets stärkande och tidsenliga utveckling, anhåller underdånigst, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida detta icke kunde med mindre kostnad vinnas derigenom, att, jemte det de värnpligtige i allmänhet öfvades under en kortare tid, än Kongl. Maj:ts nådiga förslag innehåller, en för härordningens fasthet nödig stamtrupp bereddes, som under ett visst antal år gjorde krigstjensten till yrke.»

Jag kan ej finna annat än, att det förslag, som nu föreligger, är detsamma, hvartill jag år 1875 anhöll om bifall och som vid det tillfället understöddes af några och femtio af denna Kammares ledamöter.

Jag vill icke ingå i några detaljer af frågans finansiella och ekonomiska sida. Jag är nog lycklig att icke hafva år 1873 deltagit i den skrifvelse, som gaf anledning till denna sammankoppling af försvarsfrågan och skattefrågan, resultatet af den allmänt kända kompromissen. Jag kan således lugnt kasta ansvaret på de Herrar och män, som dertill bidragit, om ett förslag, utarbetadt på dessa grunder, kommer att befinnas medföra uppoffringar så stora, att landet skulle sucka under deras börda. I alla fall skulle jag hafva tvekat, om jag icke här hört citeras Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande i Andra Kammar, på grund af hvilket man kan vara lugn, att, då frågan lemnas i Kongl. Maj:ts händer, den icke kommer att lösas på ett sätt, som lägger på samhällsklasser, hvilka hittills icke burit dessa bördor, offer större än de kunna bära. Under sådana omständigheter anser jag mig kunna aldeles förbigå denna del af förslaget och tillåter mig att sluta med aldeles samma ord, som jag vid 1871 års urtima riksdag begagnade. Ty värr förklingade då mina ord, och jag fruktar, att de göra så äfven nu. Jag slutade mitt anförande år 1871 med följande ord, till hvilka jag vill tillägga endast *ett* ord:

»Djupt och innerligt öfvertygad, som jag är om nödvändigheten, den ovilkorliga nödvändigheten, att vårt försvar förstärkes, om vårt fäderneslands frihet och sjelfständighet skall kunna bevaras, samt lika öfvertygad derom, att om detta förslags hufvudgrunder »nu», — det är detta ord jag vill tillägga — förkastas, intet annat har större eller ens så stor utsigt att blifva antaget förr än möjligen när det till landets olycka är för sent, och icke viljande för min ringa del bära ens en 300:del af ansvaret för dess förkastande, kommer jag att med glädje mod lägga mitt ja för detsamma.» Dixi et salvavi.

Herr Abelin: Då det Särskilda Utskottets ärade ordförande i går, vid jemförelse mellan den af Utskottet föreslagna och den nu befintliga stamtruppen, yttrade, att den senare utgöres af endast 27,000 man, anser jag mig skyldig, då jag i min reservation uppgifvit andra siffror, att något belysa förhållandena i detta afseende. Jag har i min reservation uppgifvit att stamtruppen utgöres af indelta trupper 24,392

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

man och värfvade trupper 7,138 man, eller tillsammans 32,130 man. Då är deri dock icke spelet inberäknadt, och om detta tillägges, utgör slutsiffran 33,705 man. Utskottets ärade ordförande uppgaf omkring 27,000 man. Dessa olika uppgifter hafva sin grund deri, att Herr ordföranden till den fasta befälskadern öfverfört såväl korpraler och vice korpraler som spel. Detta, som eger sitt fulla berättigande, då fråga är att göra en jämförelse af *stammen* i sin helhet — befäl och trupp — mellan ena och andra förslaget, är emellertid en redovisningsgrund, som vi under nuvarande förhållanden icke känna till. *Nummerstyrkan*, eller den manskapsstyrka af vår nuvarande armé, som antages medelst värfning eller på indelningsverkets grund, är, då spelet undantages, den af mig uppgifna 32,130. Jag har icke förut under debatten yttrat mig öfver stamtruppens styrka i sin helhet, icke heller öfver befälets antal, hvilket ju kan lika väl i ena som andra fallet efter sig företeende förhållanden ökas. Hvarje argumentation rigtad mot mig i dessa hänseenden har sålunda icke något berättigande i mina yttranden. Jag har dock sagt, att *stamtruppen* af *infanteriet* i Utskottets förslag på långt när icke uppgår till den styrka, som den under nuvarande förhållanden har, och jag ber att få till belysning häraf meddela, att, då vår nuvarande nummerstyrka, eller stamtruppsstyrka vid infanteriet utgör, då volontärer och spel deri inberäknas, 24,383 man utgör den enligt Utskottets förslag endast 16,242 man, hvadan en skilnad af 8,141 man förefinnes. Men nu har Utskottets ärade ordförande, som tvifvelsutan velat göra en jämförelse mellan tillgången af befäl och stamtrupper af sammanhållande element i ena och andra organisationen, helt naturligt tänkt sig, att till nummerstyrkan borde för ena och andra fallet läggas den fasta befälskadern. Jag vill göra det för begge fallen men visa, att det oaktadt våra nuvarande krafter af befäl och stamtrupp vid infanteriet i fredstid äro större än hvad Utskottet föreslagit. Under nuvarande förhållanden hafva vi 1,035 officerare, 906 underofficerare och 24,383 man volontärer spel och manskap, *summa 26,324 man*, deri inbegripet så väl värfvadt som indelt infanteri.

Enligt Utskottets förslag skulle vi få 1,705 officerare, 5,517 sergeanter och korpraler, 1,210 spel samt 16,242 man aspiranter till befäl och spel samt manskap, *summa 24,674 man* utvisande en skilnad alltså af 1,650.

Utskottets ärade ordförande åberopade äfven i går ett yttrande af mig, enligt hvilket jag skulle hafva förklarat, att vårt nuvarande försvår vore »högst otillfredsställande». Ja! detta är nog fullkomligt rätt, och yttrandet fälde jag ej för första gången, men då den ärade ordföranden tog bland annat detta till stöd för sin tillstyrkan till Utskottets förslag, använde jag deremot samma yttrande till stöd för mitt förklarande, att jag ej kunde biträda samma förslag, ty då å ena sidan ställas så stora fordringar på eftergifter, som nu skett, anser jag, att å den andra, anspråken kunna vara större än på några förbättringar, vore de än för vissa fall »väsentliga», uti det nuvarande, af alla utdömda försvarsskicket.

En talare på elfsborgsbänken yttrade, att den indelta armén icke är tillräcklig och att den är svår att hålla fulltalig. Ingen har ifrågasatt, att indelta armén skulle ensam utgöra stamtrupp; men med in-

delta och nu befintliga värfvade trupper tillsammans och under förut-sättning att indelningsverkets alla tillgångar rätt användas kunna vi komma till fullt samma numerär som den stamtrupp, hvartill Utskot-tet kommer, äfven med användande vid mobilisering af soldater ur de äldre åldersklasserna. Den uppgiften, att armén icke kunnat hållas full-talig, har jag åtminstone icke funnit bekräftad af erfarenheten under den långa tid, jag tienstgjort vid densamma.

Vidare yttrade samme talare, att indelta arméns befäl är utdömdt. Jag skulle vilja fråga af hvem. Hafva regeringen och Riksdagen ut-dömt det, eller har måhända någon fraktion utom Riksdagen gjort det? Jag vågar för min del tro, att indelta arméns befäl innehåller ett ma-terial, som är mäktigt af hvarje utveckling, likasom det blott väntar på en sådan.

Talaren yttrade vidare, att detta befäl icke kan hållas fulltaligt. Detta kan så mycket mindre sägas som sista årets rangrulla visar ett öfverantal af 107 i underlöjtnantsgraden. Hvad som yttrats derom, att det nya befålet i allmänhet skulle få en bättre utbildning, vågar jag bestrida, men vill icke genom att anföra skäl för min skiljaktiga uppfattning dermed upptaga tiden. Jag vill blott fästa uppmärksam-heten på, att till dessa repetitionsöfningar sammandrages befäl till 4 bataljoner och endast trupp till en stark eller två svaga bataljoner. Den utbildning, som erhålles genom vanan att leda och föra trupp blir sålunda ganska ringa och mindre än förhållandet är nu.

En talare på kronobergsbänken tog illa vid sig med anledning af mitt yttrande om den långa tid, man ifrågasatt för tillämpningen af den till 90 dagar bestämda öfningstiden för de värnpligtige, och han betecknade såsom enfaldig enhvar, som icke fattade, att den ifrågasatta långa öfvergångstiden var af nöden. Jag ber att först och främst få fästa uppmärksamheten derpå, att jag för min del endast uttalat den åsigt, att den värnpligtigslag, som föreligger, borde, äfven i hvad den afser öfningstiden, fullständigt tillämpas året efter det lagen antagits. Detta förhållande egde rum redan vid 1871 års riksdag. Då antog Riksdagens båda Kamrar en lag om 90 dagars öfningstid att tillämpas året efter det samma lag trädde i kraft. Den hårda dom, talaren fälde öfver dem, som förordad ett dylikt förfaringssätt, drabbar sålunda äfven Andra Kammaren, af hvilken talaren då var ledamot. Jag vet icke, huruvida talaren var reservant mot Kammarens beslut.

I allmänhet då man framställt en jmförelse mellan Utskottets förslag och den nuvarande grunden har man icke fäst sig vid hvad som på denna grund kunde åstadkommas, utan enhvar har uppgjort jmförelsen efter hvad som nu är, för hvilket likväl ingen, så vidt jag vet, uppträdt till försvar. Då jag för åtskilliga fall tillåtit mig att uppdraga en jmförelse mellan Utskottets förslag och det som kunde på indelningsverkets grund uppföras, har det varit, jag upprepar det, icke för att söka få understöd för ett motförslag i denna riktning, utan dels för att göra Kammaren uppmärksam på hvad som med denna in-stitution kan åstadkommas, dels för att för en och hvar af Kamma-rens ledamöter visa, såsom jag hoppas, det fullt berättigade i min ställ-ning, då jag förklarar mig icke kunna biträda det nu föreliggande för-slaget och å detsamma yrkar afslag.

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

Herr Wallenius: Då jag nu uppträder i denna högt aktade Kammare för att yttra mig i den för vårt fädernesland så viktiga försvarsfrågan, är det under en viss oro, att densamma måtte lösas på ett för vårt fosterland gagneligt sätt. Man må hafva hvilka åsikter som helst, är det dock visst att man föres framåt i den rigtning, som inom alla europeiska länder blifvit antagen, nemligen till den allmänna värnpligten. Det må kännas hårdt att så skall vara, det må kännas påkostande, att nationerna skola resa sig upp den ena mot den andra för att nedgöra hvarandra, men det är saker, som vi icke kunna ändra, och man får derföre med förtröstan på kommande tider vänta, att någonting bättre skall i en framtid komma. Då, såsom jag sagt, vi gå till mötes en förändring i vårt försvarsväsende och jag icke vill vara den, som vill taga på mitt samvete de stora olyckor, som kunna hända vårt land, i fall denna frågas lösning fördröjes, så vill jag, i min ringa man och med den röst jag här eger, lägga mitt ja för att detta Utskottets förslag måtte vinna erkännande. Jag gör det så mycket hellre, som jag i detsamma finner mycket stora fördelar ådagalagda, som öfverensstämma med min uppfattning af frågans rätta lösning. I detsamma har blifvit föreslaget, att med den nya härordningens införande grundskatterna och indelningsverket skola upphävas, och jag anser att detta är rättvist och billigt, ty, mine Herrar, jag anser att det vore obilligt att ytterligare lägga tunga och börda på den allmoge, som i öfver 200 år ensam haft att sörja för landets försvar. I och med detsamma denna allmoge åtog sig detta försvar, tillförsäkrades den genom kontrakter att vara befriad från alla utskrifningar, och det är derföre klart, att denna allmoge icke bör åläggas någon ytterligare krigstjänst förr, än kontrakterna blifvit annullerade och de med dem förenade förbindelser upphädda. Vidare ser jag en fördel i detta förslag deruti, att den tid, under hvilken, enligt den allmänna värnpligtens bud, hvar och en skall vara pliktig att öfva sig för deltagande i fosterlandets försvar, inskränkes derigenom, att till försvarets betryggande ställes en fast stam, som öfvas vida längre och som skall utgöra en kader och ett stöd för dem, som öfvas mindre och hvarigenom den betungande öfningen inskränkes. Jag tror att detta är mycket välbetänkt.

Det har blifvit anmärkt, att det icke kan stå till att få denna stam. Jag kan icke tro att detta skall vara omöjligt, ty, mine Herrar, det är endast en man på hvar 700:de, som kräfvdes årligen för denna utsträckta tjänstgöring, och då jag betraktar förhållandena i min hembygd och tänker på att det är en mängd kommuner, som endast bestå af 700 å 900 personer, så finner jag, att det är endast en man årligen inom hvarje kommun, som skall åtaga sig en förlängd tjänstgöring. Jag tror fullkomligt att, då det blir för denna stam tillfälle till hvarje-handa nyttiga öfningar och till att lära sig lydriad och ordning, dessa stamsoldater skola komma att intaga ett aktadt och hedradt rum inom samhället och att det derföre icke skall blifva svårt att få individer, som vilja ingå i armén. Jag har sjelf varit i den lyckliga ställning, att i min tjänst hafva haft många personer, som tillhört armén och funnit dem punktliga och utmärkta i alla stycken; och jag hoppas, att

den här föreslagna stammen icke skall blifva svår att erhålla, utan platserna deri blifva mycket eftersökta.

Utskottet har icke velat såsom vilkor för denna stams anskaffande antaga en supplementarlottning. Detta anser jag vara förslaget glanspunkt och jag tror, att det är just det, som skall göra, att förslaget helsas med glädje och tillfredsställelse af allmänheten. Jag kan icke föreställa mig, att genom lottning man skall kunna få något dugligt folk in i denna stam, som skall utgöra kärnan för vårt försvar och ett mönster för duglighet. Jag föreställer mig, att, då ödet skall afgöra att den och den personen skall inträda i stammen, så kan det inträffa att man får sådant folk, som är alldeles olämpligt, och af det skälet allenast borde det i praktiskt hänseende totalt förkastas att tänka på lottning. Det har blifvit yttradt, att förr i det gamla Sverge har lottning egt rum, nemligen i Carl den tolfte dagar och i början af detta århundrade. Ja, det är en sanning, men i min hembygd eger man ännu i dag blodiga minnen från den tid då lottning tillämpades. Det var nemligen en kronofogde, som uttog manskap till kriget genom lottning, och han blef ihjälslagen af dem, som blefvo uttagna, och 11 af dem, som föröfvade detta dåd, blefvo halshuggna och steglade, och ännu i dag visar allmogen med en rysning platsen för denna förfärliga handling. Detta är ett minne från lottningen, som icke är så ljus i vår bygd åtminstone. I min barndom talade min fader och moder om för mig, att i början af detta århundrade uttogs folk genom lottning, och att dessa personer, som uttogos på detta sätt, hvilket ansågs vara orättvist, gömdes undan af sina vänner och släktingar under många veckor, och de talade äfven om, huru dessa män blefvo ryckta från sina anförvandter och drogos ut till kriget, der de stupade, efterlemnande värlösa barn eller föräldrar, hvilkas stöd de varit. Är det öfverensstämmande med rättvisa och billighet att åter vilja införa dessa så ofantligt afskyvärda saker? Man har velat förmildra lottningen och sökt göra den till en obetydlighet, men verkligheten skall visa, att den är i högsta grad förhatlig och demoraliserande och skall göra ett djupt och olyckligt intryck på vårt folk. Det är klart att jag med dessa åsigter, som jag från min barndom insupit, aldrig kan lemna min röst åt en sådan handling.

Till slut vill jag yttra mig något mot de hårda ord, som inom denna Kammare blifvit fälda mot dem, som burit tungan af landets försvar, nemligen om rust- och rotehållare. Ibland dem har min vaggastätt och bland dem har jag många kära och goda vänner och det är därför jag med vemod hört sådana yttranden, som här blifvit fälda. Jag protesterar på det kraftigaste deremot och jag önskar, att min röst måtte höras öfver hela landet för att gifva tillkänna, att jag deremot på det kraftigaste arbetar; men på samma gång som jag tillkännagifver min ledsnad och mina bekymmer i detta afseende, vill jag till de aktade män inom denna Kammare, hvilka fält ett mildt ord om denna bondeklass, hembära min djupa tacksamhet och det är med glädje jag ser, att antalet af de män, som taga denna klass i försvar, allt mera ökas i denna Kammare. Jag hoppas också, att vi slutligen måtte komma till det målet, att de rättvisa fordringar och anspråk, denna klass har att framställa, måtte blifva beaktade här i denna

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

Kammare. Jag hör likasom de åskor, som rullat mot detta bondestånd, allt mer och mer aflägsnas och jag vågar hoppas, att bättre tider snart skola randas. Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Friherre Hochschild: Det Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 innehåller i början, att Utskottet icke ansett sig kunna på den knappa tid, som Utskottet haft till sitt förfogande, medhinna att framlägga ett fullständigt förslag. Samma Utskotts utlåtande N:o 2 innehåller i något förändrade ordalag enahanda förklaring, att tiden varit för knapp. Om tiden varit knapp för Utskottet, som dock i flera månader sysselsatt sig med dessa ärenden, så må det ursäktas den enskilde Kammarledamoten, om han på några dagar icke kunnat sätta sig in i frågans alla detaljbestämmelser. En ärad talare på södermanlandsbänken har förmått, att han lyckats lära sig utlåtandet nära nog utantill. Jag kan endast beundra ett sådant konststycke, men måste afstå från hvarje försök att deri likna honom.

Jag har icke kunnat hinna att sätta mig in i alla ärendets detaljer, och äfven om jag hade kunnat egna mycken tid deråt, saknar jag dock den sakkunskap, som är erforderlig för att beherrska frågorna och måste därför låta leda mitt omdöme af de utmärkte militärer och den framstående finansman, som haft plats i Utskottet. Jag tillstår att deras arbete, för så vidt jag förstår, har mycket för mig tilltalande och att jag skulle med stor glädje kunnat gifva min röst till de föreslagna lagarne, derest icke i detta lagförslag förekomme en punkt, och det just sjelfva kärnpunkten, mot hvilken jag hyser de största betänkligheter. Det är nemligen den punkt, som handlar om, huru stantruppen skall sammansättas. Jag har lefvat många år i ett land, der hela armén är anskaffad på värfningens väg, och jag har hört denna armé här omtalas såsom ett mönster i många fall och såsom någonting som vi icke skulle behöfva frukta att se hos oss infördt. Jag befarar, att de, som yttrat detta, bedraga sig. Den engelska armén är värfvad, och man kan således på den se, huru en hos oss anskaffad frivillig d. v. s. värfvad armé skulle komma att se ut. I krigstid eller när krig hotar, är denna armé utmärkt. Så snart något rykte sprider sig, att deras fädernesland är i fara, rusa engelsmännen till rekrytörerne och dessa få då mycket och bra folk. Men i fredstid är förhållandet annorlunda; då nödgas de nöja sig med sådana rekryter, som vare sig genom någon våldsamt handling eller någon mindre förseelse råkat i en skef ställning och som därför önska komma hemifrån, eller sådana, som i berusadt tillstånd öfvertalats att under-teckna ett värfningskontrakt. Jag fruktar, att äfven hos oss den värfvade armén skulle komma att bestå af ungefär samma slags människor, och detta är en anledning, hvarföre jag icke kan bifalla en på frivillighet eller värfning grundad stam — ty, som sagdt, för mig är frivillighet och värfning precis detsamma. Dessutom har jag en principiel motvilja mot frivilligheten, när det är fråga om lagstiftning. Den som stiftar lagar får ej säga, »att han hoppas eller tror eller är öfvertygad att de skola efterleivas; han skall veta att så säkerligen sker; — det är ej nog att man tror sig få nog folk, man skall ega visshet derom.

Reservanterne hafva insett denna brist i Utskottets arbete och hafva därför föreslagit supplementarlottning. Mot densamma hyser jag samma betänkligheter och samma afvoghet som min värderade länskamrat Grefve Beck-Friis. Jag skulle icke vilja, att genom slumpen mitt barn kastades in bland en så beskaffad hop, som jag antager, att den värfvade armén skulle utgöra, men jag skulle deremot icke hysa någon motvilja deremot, att han med landets öfriga söner ginge fram att draga sin lott, som skulle afgöra om hans inträde i en på allmän värnpligt grundad armés stam.

Den förevarande punkten, mom. a, innehåller icke något annat än, att »svenska hären skall vara sammansatt dels af en fast anställd befälskader, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af bevärning.» Mot denna punkt, såsom sådan, har jag icke något att invända och skall rösta för bifall till densamma. Men, då jag detta gör, vill jag uttryckligen förbehålla mig att, då frågan förekommer, huru stamtruppen skall vara sammansatt, hvarken antaga friviligheten eller den supplementära lottningen.

Jag fruktar, att vi icke nu skola kunna komma till det resultat, som vi alla eftersträfvat, nemligen ett godt försvar för vårt fosterland, men jag hyser icke de farhågor, som i denna Kammare yttrats af flera män, hvilka dock säga sig vara verkliga vänner af det parti, som kallas landtmannapartiet. Jag kan icke tro att, i fall förslaget skulle falla i år, detta skulle innebära en säkerhet för att ett sämre skulle komma fram ett annat år eller att ett godt förslag icke framdeles skulle vinna framgång. Detta beror icke på oss och icke på dem, hvilka nu sitta i Andra Kammaren. Den blifvande Riksdagen är en totalt okänd faktor. Intet berättigar oss att misstro Sverges valmän eller de blifvande riksdagsmännen om, att de icke skulle hysa samma fosterlandskärlek, som onekligen förestafvat de motionärers förslag, som nu är föremål för behandling. Jag tänker nog högt om svenska allmogens för att vara öfvertygad, att icke några småaktiga orsaker skulle föranleda den att med motvilja emottaga ett godt förslag till landtförsvarets ordnande. Jag yrkar bifall till den föreliggande punkten.

Herr Nordenfelt: Öfvertygad som jag är, att denna viktiga fråga fordrar en snar lösning, har jag sökt att efter måttet af mina krafter granska det föreliggande förslaget. Utan afseende på motionärernas antal, deras möjliga sakkunskap och deras förmodade inflytande, har jag pröfvat förslaget för sig och funnit det *icke* antagligt, hufvudsakligen därför att stammen är värfvad, och att förslagets antagande de första åren skulle göra oss svagare, än vi nu äro. En talare på förmiddagen har ålagt oss att bevisa, att stammen skall bli dålig, därför att den är värfvad, men jag tror, att i denna fråga bevisnings-skyldigheten med större skäl kan läggas på andra sidan. Jag har kanske noggrannare kännedom än många af eder, mine Herrar, om den klass, som man påräknar skall taga värfning, och jag får på grund af min erfarenhet förklara, att en frisk, stark och intelligent arbetare icke annat än undantagsvis låter värfva sig. Det är de, som på ett eller annat sätt kommit på sned såsom en talare yttrade; det är de svaga, enfaldiga, supiga eller lastfulla, som komma att taga värfning,

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

och när man nu skall värfva så stort antal, måste man taga nästan alla som söka. Man har icke någon möjlighet att välja, och för öfrigt synes det icke utanpå dem hvad de äro för folk. Om arbetare äro dåliga, så har arbetsgifvaren den resursen att afskeda dem, men det har icke befälet, då man upprättat kontrakt med dem. Jag är således öfvertygad om, att denna stam till stor del komme att bestå af det sämsta folket. Att vid sådant förhållande genom lottning kasta in en del af landets ungdom för att på så pass lång tid lefva tillsammans med denna stam, kan jag omöjligt gå in på; och denna stams inverkan på det öfriga beväringssamfundet blir också ofördelaktig. Jag tror således, att det blir ett dåligt försvar på samma gång som det i förhållande till sin beskaffenhet blir ett dyrt försvar, ty kostnaderna komma, enligt mitt förmenande, att öfverstiga hvad 1875 års förslag skulle kosta. Siffrorna äro, så vidt jag kan förstå, för lågt beräknade och den vackra finansplan, man uppgjort, tror jag icke komme att slå sig bra ut i verkligheten, på grund af felaktiga beräkningar af utgifterna, så väl för landtförsvaret som i synnerhet för andra statsändamål, hvilka måste tillväxa vida mera än som blifvit antaget. Jag kan icke inse, att det förloras en enda dag, för att vinna ett godt försvar, om vi icke antaga detta förslag, sådant som reservanterne vilja ha det. Skulle man antaga Utskottets förslag, så medgifver jag, att allting vore gjordt å Riksdagens sida, men detta förslag lär väl icke ha någon sannolikhet, att gå igenom i denna Kammare. Om man nu emot min åsigt skulle antaga reservanternes förslag om lottning, så skulle man derigenom endast hafva åstadkommit ett försök att inskränka regeringens handlingsfrihet.

Då jag hittills yttrat mig negativt, vill jag nu yttra ett par ord om hvad jag tror bör göras. Jag tror, att specialvapnen hufvudsakligen böra vara värfvade, ty för den långa öfning de fordra kan man icke gerna taga värnpligten till grund. Jag tror, att af de värnpligtige bör en del uttagas genom lottning — emot hvilken jag i sådant fall icke har något att invända — för att få längre öfning. Ett annat sätt vore att förstärka befälskadrenna utöfver hvad 1875 års förslag upptager och öfva alla de värnpligtige kortare tid, till exempel sex månader; ty med ett talrikare befäl vore det icke omöjligt att åtnöja sig med kortare öfningstid för de värnpligtige. I alla händelser tror jag, att det är nödvändigt, att regeringen framlägger ett förslag och sedermera förnyar detta förslag, utan väsentliga ändringar, intill dess det af Riksdagen varder antaget; ty svenska folkets öfvertygelse mognar icke så hastigt, att icke en sådan framställning behöfver förnyas, flere gånger, innan den vinner framgång. Erfarenheten visar dock, att om väl grundade förslag på detta sätt återkomma, så gå de till slut igenom. Jag yrkar afslag på den förevarande punkten.

Herr von Koch: Jag hade icke tänkt att yttra mig angående det föreliggande betänkandet N:o 1, emedan jag icke eger sakkunskap i militära angelägenheter och således måste förlita mig på auktoriteter. I dylika fall följer jag för min del helst Konungens ansvarige rådgifvare. »*In re dubio pro Rege*». Ehuru förslaget, såsom det föreligger, icke nu kan komma till definitiv pröfning förr än det varit hos Kongl.

Maj:t, äfven om Riksdagens båda Kamrar skulle förena sig om enahanda åsigter, anser jag det likväl vara väl att förslaget här blir diskuteradt, emedan det finnes åtskilliga personer inom Kammaren, hvilkas åsigter i militära ämnen det kan vara af värde för regeringen och Kammaren att känna, men som jag icke räknar mig till dessa, så är det under den förutsättning att förslaget, innan detsamma *slutligen* här afgöres, kommer att pröfvas af Kongl. Maj:t, som jag *nu* vill lemna min röst för det ena eller andra rekryteringsförslag, genom hvilket antagande de vilkor kunna komma att uppfyllas, under hvilka allena, jag deltog i *den så mycket förkättrade kompromissen*. Det var nemligen, såsom jag strax skall upplysa, under sådana förhållanden, att jag såg att grundskatterna höllo på att gå bort *utan någon ersättning*, och då vi på detta rum många gånger förgäfves försökt, att få ett säkrare försvar, som jag tänkte, att skola grundskatterna gå bort, så är det åtminstone bättre att söka få *något* för dem i ersättning. Förhållandet var det, att jag, redan vid första förslaget till nu gällande Riksdagsordning, tyckte mig finna, att makten skulle blifva lagd i *jordbrukarnes* händer, hvarför jag ock tillät mig att från min bänk på Riddarhuset uttala den varning, att man icke skulle antaga ett dylikt förslag förr, än man hade frälst de hundra millioner värda grundskatterna genom att få en aflösning af grundskatterna både beslutad och påbörjad. Grundskatter hos oss i de conquererade provinserna finnas icke att tala om, enär vi, utom tionden, icke hafva några andra än sådana som utgå efter kronovärdi, ty sedan man lofvat dem att få betala skatterna efter kronovärdi, insåg Carl XI, att de derigenom skulle förminskas, och inrättade han i nämnda provinser nästan öfverallt, *utom i Halland* s. k. rusthåll, hvilket betyder att i rusthållet vanligen *hela* grundskatten eftergifves åt rusthållaren, som ock befrias från rotering, så länge han håller ryttare, eller båtsman. *Då* nu en del hemman, der rusthåll finnes, anslås till hjälp åt de *små* hemman, som fått ryttare eller båtsman hos sig placerade, men denna hjälp, som består af ersättning för hjälphemmanets grundränta i *gamla* Sveriges utgår såsom s. k. augment, efter *markegång*, med omkring tiobubbla beloppet, emot i det *nya* eller de förra danska provinserna, der en daler silfvermynt ränta efter *kronovärdi* nu ersättes med 50 öre och således 3 daler (vid indelningsverkets stiftelse motsvarande en tunna rag) med 1½ krona; så inses lätt huru särdeles olika, för vissa hemman *odrägligt* tryckande, andra helt obetydligt, *grundräntan*, genom rusthåll för närvarande utgår i dessa provinser. Det kan derfor icke komma i fråga att jag skulle, såsom Herr Tornérhjelm, vilja att man skulle *afskrifva indelningsverket*, men icke efterskänka grundskatterna, och jag kan sannerligen icke begripa, huru ett sådant egennyttigt, om jag så må säga, oförsynt förslag kunnat framställas af en representant för Skåne eller Blekinge. Till belysande af de förhållanden, under hvilka jag ingick i kompromissen och såsom »kompromissarie» af våra förnämsta motståndare här ställes på de anklagades bänk och göres medansvarig för de olyckor och försinkningar, som inträffat af den förhatade kompromissen, skall jag be att få uppläsa några delar, men, då tiden är så långt skriden, få här bilägga utdrag af andra de-

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

lar utaf mitt anförande till denna Kammars protokoll den 15 Maj 1873, då jag begaf mig till denna kompromiss. Jag yttrade nemligen då: »I afseende å *grundskatterna* tog jag mig friheten, att *före* det nuvarande representationssättets införande yttra den tanke, att man borde hafva tillställt så, att en *aflösning* af grundskatterna egt rum, innan man lemnade makten i jordbrukarnes händer, såsom skedde med det nuvarande representationssättets införande. Jag säger *aflösning*, ty jag befann mig *då* på den ståndpunkten. Statens tillgångar tilläto ej en afskrifning på den tiden, ehuru jag, allt sedan jag tog kameral-examen, ansett dem icke för ränta, utan för skatter; men skatter som äro så gamla, att folket fullkomligt vant sig vid dem, och *i jemförelse med andra skatter icke af dem som fordra att »först» afskaffas*. Ytterligare äro de högst betydliga, så att jag *då* ej egde nog förutseende att kunna tro, att någon *opartisk* person skulle kunna sätta i fråga att afskaffa dem helt och hållet. Emellertid skedde representationsformen; det har sedan sannat sig hvad jag trodde, att nemligen fordringarne blifvit allt högljuddare på dessa skatters enkla borttagande utan någon ersättning och allt afseende å om dessa skatter äro bättre eller sämre än andra skatter. Jag ansåg då, att vi befunno oss på ett lutande plan, och när sedan ett förslag väcktes af Herr Carl Anders Larsson, som *till en viss del* innefattade en *afskrifning*, så ansåg jag att Andra Sibyllebokens tid var kommen och att man med glädje borde hafva omfattat detta från Medkammaren utgångna förslag. Jag har flera gånger uppmanat chefen för Finans-departementet att ej försumma den rätta tiden. Det var ingen som då ville höra derpå, blott en ledamot, Herr Carl Ekman, yttrade ungefär samma åsigt som jag. Nu befinna vi oss på den punkten, att de mäktiga blifvit allt mäktigare och mäktigare, och jag tror att Första Kammaren till en viss grad har att skylla sig sjelf härför, ty, så snart som under dess första år fråga uppstod om eftergifter af pålagor å jorden t. ex. i afseende å de nu orimliga, ständigt sig ökande eller vexlande bördorna för vägbyggnad, allmänna hus, skjuts, kronobrefbäring m. m., svarades alltid med ett blekladgt nej eller en dödfödd skrivelse till Kongl. Maj:t om förslag till reglering efter »billiga (??) grunder». Derigenom uppstod ett spändt förhållande emellan Kamrarna och det blef uti Stats-Utskottet vanligtvis den aflagda sedeln, som bestämde utskottsbetänkandenas öde och så understundom äfven Riksdagens beslut. Det händer, att den som hållit sig mycket stel slaknar förr än den som hållit sig lagom stel, och jag fruktar att det är hvad som till en viss grad just nu här inträffat.

Jag kommer i dag att votera för den föreslagna skrivelsen, men med uttryckligt förbehåll och förklarande till protokollet, att jag *aldrig* kommer att bifalla något förslag, som ej uppfyller vissa vilkor, som jag anser vara alldeles nödvändiga, när ärendet en gång kommer till *definitiv* pröfning. Det i detta afseende *förnämsta* och viktigaste vilkoret, det för hvilket jag kanske skall, om jag lefver, låta alla andra konsiderationer vika, är att vi få ett *fullt betryggande försvar*. Utan ett sådant kommer jag aldrig att medgifva *grundskatternas* afskrifning. Då jag en gång, nemligen vid behandling af representations- och försvarsfrågorna, funnit att man bör akta sig för att allt för mycket

lita och hoppas på patriotiska uppoffringar hos majoriteter, nödgas jag nu vara med om att köpa, hvad vi ej kunnat få derförutan — ett bättre försvar. Köpeskillingen är, att en *skatt borttages, under det andra sämre få fortfara*. Derföre vill jag *icke* skilja de två föreliggande frågorna och är i dag uti den ledsamma belägenheten, att jag måste skilja mig från mina bästa och äldsta vänner i denna Kammare och från andra ledamöter, för hvilka jag hyser den största högaktning. Deribland är den ärade reservanten, för hvilken jag har en så hög grad af förtoende, att i många ärenden, der jag ej sjelf kan hafva något på sakkunskap grundadt omdöme, jag röstar med honom. Men jag har äfven, fast i *andra* rummet, ett annat vilkor för mitt *definitiva* bifall åt grundskatternas afskrifning. Det blir, efter min tanke, alldeles omöjligt, såvida ej Europas ställning förändrar sig mycket under loppet af några år, att Åstadkomma ett för våra förhållanden godt försvar knappast med de skatter vi *nu* hafva. Jag tror, att, om grundskatterna och roteringen efterskänkas, medel måste anskaffas genom annan förhöjd eller ny skatt. Men alla skatter äro ett ondt; hvilken är nu det minsta onda bland de onda ting, som kallas skatter? Vi hafva lyckligtvis här i landet *en* skatt, som är elastisk och tål att sträckas längre än hittills skett, i likhet med hvad man gjort i andra länder, det är skatten på bränvinstillverkningen. En högre sådan tror jag bör införas *samtidigt* med att man besluter en afskrifning, och med den tror jag, att man till fullo kan ersätta hvad som icke deraf redan blifvit ersatt genom denna skatt sedan år 1855, just genom en uppoffring utaf den klass utaf medborgare, som skulle få tillgodogöra sig den stora afskrifningen. När den nya bränvinsförfattningen infördes, utgjorde bränvinstillverkningen »*de facto*» om ej »*de jure*» ett privilegium — en rätt med alla andras uteslutande — för Sveriges jordegare å landet och i staden. Ett sådant privilegium var då ock rättigheten, att till arbetare vid jordbruket *utminuetera* så ringa belopp som $\frac{1}{4}$ kanna. Ridderskapet och Adeln afsade sig detta privilegium utan alla vilkor, frikostigt såsom det i *sednare* tider varit dess vana. Bondeståndet deremot sökte, fast förgäves, taga bättre vara på sitt, det protesterade så länge som möjligt, men man fäste ej något afseende dervid. Borgarne skaffade sig fördelar som tio- om icke — *per fas et nefas* — hundrafallt uppväde stadsjordens förra privilegium. Den nya författningen antogs, och jag känner en stor mängd jordbrukare, hvilkas finansiela bestånd genom denna reform alldeles förstördes. I Blekinge och vissa andra trakter, der husbehofsbränningen allmänt i omätt drifvits, störtade nemligen en mängd hemmansegare, då de ville, i eller utom bolag, försöka sig som bränvinsfabrikanter i stort. Genom den nya skatten, som då infördes, har emellertid, såsom Herrarne genom ett öfverslag af Stats-Utskottets tabell kunna finna, sedan 1855 statsverket tillskyndats en inkomst af öfver 147 millioner R:dr. För närvarande går skatten upp till 12 millioner om året. Under det sista qvinquenniet före den nya författningens införande uppgick den, inberäknad den *då* staten tillkommande utskänkningsafgiften, 31,899 R:dr, till cirka 680,000 R:dr i medeltal om året, men den hade en tid förut varit högre, jag vill antaga ett högt medeltal för t. ex. 15 år af en million om året. Statsintraden

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

skulle då hafva gått upp till 18 millioner under de 18 år, som förflutit sedan början af 1855. Detta skulle nu varit den inkomst staten möjligen kunnat haft med den gamla författningen. Om man då från den verkliga inkomsten af bränvinstillverkningsafgiften för de 18 senaste åren, eller 147 millioner, drager dessa 18 millioner, återstå 129 millioner, som tillflutit statsverket derigenom att detta *jordinnehafvarnes privilegium* eftergafs af somliga och frantogs andra jordegare, mot deras bestridande. Hade, såsom vid 1853 års riksdag yrkades, då våra jernvägar skulle byggas, detta skett på hvad bränvinsskatten renderade, hade vi nu haft våra jernvägar betalda och den nuvarande skulden på 117 millioner hade således ej existerat. Vi hade då i dess ställe nu haft en *netto*-inkomst af 3 millioner af dessa jernvägar, som äro byggda af de medel, som tillkommit *genom jordbrukarnes uppoffring*. Slik uppoffring har jag aldrig sett Herrar stadsbor göra; de hafva alltid *handlat* som kloka köpmän samt vetat att skaffa sig en riklig ersättning vid alla slags privilegiers eller gamla fördelars *utbytande* — eftergifter tror jag icke ifrågakommit förr än nu — såsom t. ex. för tolagen, och då de för de små afgifterna af krogarne fingo en stor inkomst af bränvinsminuteringen och utskänknigen. Jag säger ej detta för att uppretta det ena *lokala* intresset mot det andra, jag önskar fred och sämja, utan jag säger det för att slippa allt för mycket höra klagorop och protester, när fråga är om någon reform till fylleriets och skatteförnuhningens hämmande eller skattelindring för landsbygden. Jag har gjort mig den mödan att i Kammarrätten uträkna hvad städernas bevilling uppgår till enligt de från Riksgäldskontoret insända sammandrag för 1871. Jag har uppgjort en tabell, för jämförelse, enligt Kommerskollegii berättelse för 1871, pag. 117, angående tolagsmedlen till städerna, och enligt Bilagan A till Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4 detta år angående städernas inkomst af bränvinsskatten. Jag skall nämna en del af dessa siffror för att möjligen bidra till att tysta de ropen om rofferi, som man numera upphäver endast mot landtbor. Innan jag gör detta, återupprepar jag, att jag för min del icke anser att rofferi af en klass ursäktar det hos en annan, utan för att erinra derom, att egennyttia visat och kommer att visa sig hos *mäktiga klasser*, eller *lokal*-intressens representanter. Första Kammaren, som icke är afsedd att representera någon klass eller lokal mer än en annan, bör, tror jag — och i dag är ett tillfälle dertill — lagstifta så, att klass-skilnad, liksom den mellan stad och land, så fort ske kan upphör i *legalt* afseende. Till dess det skett, bör Kammaren *medla* emellan parterna. Jag skulle, om jag hade makten, »ännu» visst icke afskrifva grundskatterna, såvida det ej vore, för att af de ovillige frampressa ett tillfyllestgörande försvar för mitt fosterland, som jag gerna skulle vilja se innan jag tillsluter mina ögon. Nu till de lofvade siffrorna. Bevillingen utgjorde 1871 i Stockholm blott 390,302 R:dr. Deremot var tolagsersättningen 528,642 R:dr och bränvins-försäljningsafgiften 312,166 R:dr, eller båda tillsammans 840,808 R:dr. Jag är ej ännu i tillfälle att lemna specifika siffror om inkomster af bränvinsafgiften i öfriga städer hvar för sig — men tillsammans *uppgifvas* dessa hafva år 1871 varit 819,034 R:dr. I *Göteborg* uppgick *bevillingen* till 182,743

R:dr och *tolagsersättningen* till 424,631, i *Norrköping* den *förra* till 52,962 R:dr och den *sednare* till 54,429, i *Malmö* respektive 56,187 och 65,174. Uti samtliga rikets städer utgjorde *bevillningen* 1,311,494 R:dr — deraf ej obetydligt utaf *statstjenstemäns löner* — under det *tolagsersättningen* var 1,242,668 R:dr och *bränvinsskatten* 1,131,200 R:dr eller tillsammans 2,373,868 R:dr. *Min mening* är, på sätt jag flera gånger sagt, ingalunda att beröfva städerna hvad de nu hafva, utan blott att söka lugna dem något litet med afseende å klagomålen öfver att vissa jordegande vilja taga emot en eftergift, utan att lemna någon ersättning. Jag tillhör för min enskilda del ingalunda dessa *sednare*, utan vill jag tvärtom, att indelningsverkets afskaffande och grundskatternas afskrifning ej skall ske annat än i sammanhang med genomförandet af en organisation, som skänker oss ett fullt betryggadt försvar, och efter hvad här i dag yttrats af regeringens främste ledamot, kunna vi vara öfvertygade att regeringen icke accepterar något annat förslag. Jag ville *ock*, att de medel som staten mister, men emellertid icke kan undvara, ej i nämnvärd mån uttagas af någon annan del af folket än den jordbrukande. Genom att höja bränvinsskatten till någon likhet med hvad den är på de flesta ställen, och efter ett, kanske välkommet förslag, på diplomatisk väg, möjligen äfven *samtidigt* kunde blifva uti våra — till försvaret troligen *ock* penningar behöfvande *graunstater* — eller t. ex. från 80 öre som den är till 1,20 per kanna, skulle vi få 6 millioner årligen mera. Detta kunde ske med ett eller par öre om året, allt eftersom man ville påskynda reformen. Höjer man skatten sålunda till 1,20, samt dertill kommer 30 öre till kommunen i stället för försäljningsafgiften, hvilket kommunerna å landet väl behöfva, om de skola bestå sin polis sjelfva, så blir hela skatten 1,50 per kanna eller 1½ öre per tum. *Supen* kostar nu *arbetaren* 2.5 öre per tum. För *honom* borde kunna lätt så ställas inom kommunen, att *supen* vid *matbordet*, det enda ställe den *bör* njutas, kunde med 1,50 skatt och nuvarande pris å spanmål säljas billigare. Men vi *arbetsgifvare* fingo 0,4 öre mera per tum. Bränvinsskatten skulle på så sätt stiga från 12 millioner till 18 millioner. Vi skulle hafva medel att häde ersätta det mesta af grundskatterna, att betala *annuiteterna* på vår *jernvägsskuld* och tillika till *nybyggnader* årligen millioner. Jag vill ej besvåra *Kammaren* med en vidare utveckling häraf, men ber att få bifoga protokollet en bilaga, utvisande närmare, huru jag tänkt mig att denna sak skulle verkställas, utan att man vältrade en märkbar börda på någon annan samhällsklass, eller beröfvade staten någon af de tillgångar, den så väl behöfver under ett fortgående i civilisation. Under de förbehåll, som jag nu gjort, kommer jag att rösta för det förslag, som nu föreligger, — — — — —

(Bihang till Herr von Kochs yttrande den 15 Maj 1873.)

P. M.

Angående de vilkor, under hvilka jag anser mig kunna, med min röst, bifalla ett förslag till grundrätornas och roteringsbördans afskrifning:

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

1:o.

Att en utaf sakkunniga män, såsom för landets försvar fullt betryggande ansedd, organisation af arméns och flottans befäl och manskap, i ett sammanhang, förut är antagen.

Ann.: Dertill förmenar jag höra, bland annat, att stamtrupper, för den vid infanteriet anställda andel af värnpligtige, till att ersätta den *indelta* arméen, uppsättas till ett antal af 20 å 25,000 man hvilka skulle bildas, derest något ändå säkrare sätt icke utfinnes, ungefär på det sätt och enligt de grunder som jag, efter sakkunnigas hörande, tagit mig friheten föreslå uti min motion N:o 14 vid 1871 års riksdag angående stamtrupp uti Blekinge — — — — —

2:o.

Att de cirka 10 millioner R:dr, som i statsinkomst förloras genom afskrifning af dels grundräntorna och det dermed, enligt min tanke, ovilkorligt samband egande rustningsbesväret för indelade grundräntor, dels roteringsskyldigheten, skola statsverket ersättas genom förhöjda eller nya skatter, hvilka hufvudsakligen direkt eller indirekt drabbat eller drabba den jordbrukande befolkningen. Detta är nödigt, på det att icke någon ökad beskattning, genom afskrifningsåtgärden, må, i nämnvärd mån, träffa de öfriga samhällsklasserna, vare sig medelst högre allmän bevillning eller tull eller afgift å någon nödvändig eller oskadlig förbrukningsartikel. Det är ock nödigt, på det att statens andra nuvarande inkomstkällor icke må för ifrågavarande åtgärd anlitas, enär desamma, jemte den tillväxt derå kan uppkomma, böra spara, för att *dels a)* betäcka nya statsutgifter t. ex. *för förbättradt* försvar, utöfver hvad det nuvarande är och kostar, samt *dels b)* dessutom man må vara i tillfälle att efter hand kunna borttaga andra, *mera än de nya skadliga*, produktion eller nyttig och oskyldig konsumtion hämmande skatter och besvär.

Ann.: Derest bättre medel icke kan utfinnas, för att tillfyllestgöra detta andra vilkor, innefattande en akt af rättvisa mot öfriga samhällsklasser, som både inom samhället och den nuvarande representationen utgöra en minoritet, den vi jordbrukare *icke pligtenligt böra* och således *ej heller lära ostraffadt kunna uraklåta*, vågar jag, med förutskickande af de erkända satser: att hvar skatt är ett ondt, som endast rättfärdigas deraf, om ett större ondt dermed undvikas; samt att, vid val af skatt, den bör väljas, som medför det minsta onda; vördsam samt föreslå:

a) Bevillnings-förordningen omarbetas sålunda, att, efter 2:dra artikeln *en för alla samhällsklasser lika afgift af nettoinkomst* utaf kapital eller arbete stadgas. Denna afgift bör aldrig under *normala* tider blifva högre än *en* procent af *netto*behållningen. *Hög* inkomst-

skatt är en *nödfallsåtgärd*, som bör sparas till att *temporärt* användas, då krig, missväxter eller andra olyckor kommit de indirekta skatternas rika tillflöden att utsina. I *3:dje art.* Bevillningsstadgan borde deremot, enligt min tanke, samma år, som man börjar afskrifningen af roteringen, stadgas en *skydds-* eller *värneafgift* för all *fast* egendom, utgörande t. ex. 25 öre per 1,000 R:dr fastighetsvärde.

Måhända kunde samtidigt en dylik värneskatt åläggas all *lös-* egendom af t. ex. 10 öre utaf 1,000 R:drs värde, fastän *denna* borde utgå till försvarets förbättring, icke såsom ersättning för grundskatt eller rotering.

Se motiver till komiterades betänkande den 2 Juli 1859, angående ny bevillningsstadga och motion i Första Kammaren N:o 18 år 1872.

b) *Bränvins-tillverknings-afgiften* ökas efter hand från 80 till 120 öre per kanna, hvarigenom till staten *direkt* kommer att ingå 18 i stället för 12 millioner R:dr. I sammanhang härmed borde utskänkings- och minuteringsafgifterna sammanslås med tillverkningsafgifterna. Om 30 öre per kanna åtgå för dessa två försäljningsafgifter till kommunerna, gör det 4,500,000 R:dr i stället för cirka 1,800,000, som nu af dem uppbäras. Skilnaden emellan sistnämnda belopp, som borde tillfalla den, som nu åtnjuter det, och 4 $\frac{1}{2}$ millioner är 2,7 millioner. Dessa borde delas emellan alla kommuner, för bekostande af slöjdskolor och säkerhetspolis, efter folkmängden, dock så, att kommun, som förut har ersättning för minskad inkomst af bränvinsförsäljningsskatt, icke får mera än fyllnaden uti hvad den skulle fått, om hela försäljningsafgiften (t. ex. 4,5 millioner) fördelats på hela Sveriges befolkning (t. ex. 4,2 millioner).

Kalkyl.

Statens förlust antages, till lättnad af beräkningen, blifva 10 millioner, hvilka afskrifvas med 5 i stället för 3 procent årligen, det vill säga på 20 år, med en half million årligen. En half millions afskrifning årligen förorsakar på 20 år, räntan oberäknad, förlust 105 millioner R:dr.

Denna förlust *under afskrifningsåren* ersättes genom

a) *Skyddsafgift* af all *fast* egendom, omkring 2,400 millioner å 25 öre för 1,000 R:dr taxeringsvärde, 600,000 R:dr årligen, och således under 20 år 12 millioner R:dr.

b) En, under de första 10 åren, hvar år med 4 öre ökad skatt å hvar kanna bränvin (å 15 millioner kannor) gör för 20 år 93 » »

= 105 millioner R:dr.

Derförutan *vinner staten* icke obetydligt 1:o) igenom *ränta* å ersättningsbelopp, som inflyta tidigare än förlusterna uppstå och 2:o) sannolikt 8 millioner, efter 400,000 årligen, genom *inkomstskatts* införande å *jordbrukare*, i stället för skatt *efter taxeringsvärde*, eller 6 $\frac{2}{3}$ million, efter 333,333 R:dr årligen, om detta olämpliga beskattningssätt bibehålles, men höjes från 3 till 5 öre per 100 R:dr.

Efter den antagna afskrifningstidens slut, år 1895, skulle visser-

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

ligen, såsom ersättning för *då* afskrifna tio millioner, icke finnas, *af de i stället föreslagna skatteförhöjningar*, mera än en million från fastigheterna utgående ökad bevilling, samt 6 millioner ökad tillverkningsafgift för bränvin. En brist uppstår sålunda, efter de 20 åren, af 3 millioner årligen.

Men med afseende derå: *att* genom eftergift af *landsbygdens* innevånare utaf bränvinsbränningsrätten, år 1855, tillvägabragtes en stor förhöjning i *deras* beskattning; *att* den höjda skatten länge måste af landets jordbrukande producenter förskjutas, ej sällan utan att återfås; *att* icke $\frac{1}{8}$ af den egentligen bränvin konsumerande manliga befolkningen (244,081 af 2,016,653) bebor städerna, hvadan den å landet mestadels *jordbrukande befolkningen får i sista hand ersätta* den ojemförligt största delen icke allenast af tillverkningskatten, utan ock af försäljningsavgifterna; *samt att*, utaf dessa, stadskommunerna, som finna sin uträkning vid att alltid tillhandahålla bränvin på 1,166 ställen, emot 452 å landet t. ex. året 1871 uppburo 1,131,200 R:dr, men landskommunerna endast 107,140 R:dr, så torde man väl kunna säga det vara utan *nåmnvärd* uppoffring af städernas innevånare, som till följd af bränvinsreformen samt de nu här framställda förslag, derest de antagas, som för staten bör, vid afskrifningens slut, nedanstående resultat hafva tillvägabragts, nemligen:

att, i stället för det, under de 23 åren från 1832 till 1855 i medeltal icke fullt *en* million årligen inflöt af tillverkningsafgift, hafva sedermera redan 129 millioner, och skola sannolikt, från och med 1873 till och med 1895, ytterligare inflyta minst 346 *) millioner R:dr *utöfver* hvad den gamla skatten en million årligen, skulle inbragt till statskassan.

att, oaktadt 117 millioner statskuld nu återstår för jernvägar, hvilken kunnat vara betald, derest öfverskottet å tillverkningsavgifterna, sedan 1855, fått användas till jernvägar, likväl, om de med nu stadgade afgift beräknade 12 millioner R:dr fortfarande få användas så, att endast en million utgår till *andra* statsändamål, men omkring $6\frac{1}{2}$ till ränta och amortering å *jernvägsskulden*, samt omkring $4\frac{1}{2}$ årligen till *nya banors anläggning*, statsverkets ställning vid 1895 års slut kan, bland annat, vara den följande: Jernvägslanen äro i det närmaste betalda och staten eger jernvägar för ett värde af 180 å 200 millioner R:dr, deraf *netto*-inkomsten väl då kan beräknas, *utöfver hvad den nu är*, till minst de 3 millioner, som skulle brista i ersättning för grundräntor och rotering. I allt fall besparas staten, då jernvägsskulden är betald, de för förvarande för ränta och amortering utgående $6\frac{1}{2}$ millioner, så att $3\frac{1}{2}$ millioners öfverskott finnes utan andra nya skatters påläggande.

Städerna hafva emellertid då i 40 år fått åtnjuta sina höga inkomster af försäljningsavgifterna, och landtkommunerna skulle under de sista 20 fått något bättre hjälp deraf till sina höga utskylder för kommunala behof. Dessa äro nemligen, emot hvad vanligen förmenas i städerna, på många ställen vida högre än deras. Så var t. ex. år 1867 kommunalavgifterna i *Göteborg* endast 3,24 R:dr på hvarje be-

*) $23 \times 11 = 253 + 93 = 346$.

villningsriksdaler men 24,60 uti Augerums socken. År 1873 lär kommunalutskylden för hvarje bevillningsriksdaler i Carlskrona uppgått till 1 R:dr. Det är Augerums socken, inom hvilken Carlskrona är anlagd.

Långt ifrån att skattebördan genom detta sätt att verkställa reformen skulle ökas för *arbetare*, vare sig i statens eller enskildas tjänst, skulle den för de flesta lättas; ty, om en *lika* bevillning för *alla medborgare* efter 2:dra art. införes, beräknad till en procent af *netto*-inkomsten, slippa äfven de att erlægga bevillning för *ränta* å skulder, deraf tyvärr ju många tryckas.»

Jag tillåter mig anmärka, att då jag under 1872 års riksdag för sjuklighet nödgades kort före riksdagens slut, begifva mig derifrån, visste jag icke att utom en motionär några andra bland Första Kammarens ledamöter än jag och Herr Carl Ekman funnos, som vågade påyrka *aflösnings* af grundskatter, och jag trodde att vi ansågos nästan såsom röda republikaner för att vi vågade vidröra de gamla grundskatterna. Då jag kom hem, fick jag se att 8 ledamöter i Stats-Utskottet reserverat sig för att gå i samma riktning som Herr Carl August Larsson föreslagit, samt att då ärendet förekom i denna Kammar 48 ledamöter yttrat sig i ungefär samma syfte. Då tänkte jag, att det var godt att denna sak medan det ännu var tid kunde regleras. Men, vid 1873 års riksdag, hurudan var ställningen då? *Då* hade modet så stigit, att det icke längre var fråga om *aflösnings*, utan om *afskrifnings* på 10 å 15 år af alla grundskatter, och det var under dessa förhållanden som en oro väcktes hos mig, att man skulle på en gång stryka bort dem. Då nu Andra Kammaren förut städse afslagit Första Kammarens erbjudande, att utan all begäran om eftergifter ingå på de af regeringen framlagda förslag till härordningar, ansåg jag att, om vi skola afskrifva de hundra millionerna, så borde vi åtminstone passa på och se till om icke Andra Kammaren kunde bevekas, att *på samma gång* bevilja oss *ett betryggande försvar*. Jag har redan tagit mig friheten att i det nyss upplästa yttrandet framhålla på hvilka vilkor jag ingick i denna kompromiss och tillstyrkte 1873 års skrifvelse, samt vill derföre icke vidare besvara Kammaren dermed, utan anhåller blott att till detta yttrande, som jag önskat måtte, såsom bilaga, få åtfölja protokollet, få lägga, att jag *ännu i denna stund tänker såsom jag gjorde den 15 Maj 1873* och icke ett ögoublick ångrat *eller i denna stund ångrar den oss enligt min tanke icke komprometterande kompromiss*, ty jag är säker på, att, om vi icke snart antaga det förslag, hvarigenom vi få en afskrifning af grundskatterna *på 37 år* och icke med afskrifningen *sammankoppla* härordningsförslaget, grundskatterna blifva utstrukna långt före sistnämnda tid, och att vi då, om vi lyckligen undgått annektering, ännu skola stå alldeles försvarslösa.

I det förut upplästa yttrandet har jag, bland annat, talat om den nu äfven temligen förbättrade bevillningsstadgan och jag står äfven i afseende å denna här såsom anklagad af många, och deribland af en ledamot, med hvilken jag nu särskildt skall göra upp en liten vidräkning. Den mannen, hvilken sitter sist på stockholmsbänken och som förtjenat jag tror minst 100,000 kronor på den *nya* bevillningsstadgan genom en billig nedsättning i beskattningen på privatbanker är än-

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

dock den som skrikit värst emot denna stadga. Herr Wallenberg kan bäst sjelf räkna ut på öret hvad han på sitt stora antal bankaktier och på sin stora tantième såsom bankdirektör förtjenat på den *nya* bevilningsförordningen.

Jag skall nu blott erinra honom, att, när den nya bevilningsstadgan infördes, var *bevilningen af enskild bank med sedelutgifningsrätt 3 procent* utaf den årliga behållning, som icke öfversteg 6 för hundra å teckningssumman, samt *9 procent af högre behållning*.

Bevilningen minskades genom den *nya* Bevilningsstadgan till *en procent å hela nettobehållningen* för så väl bank som för annan rörelse.

Derjemte erläggas dock nu 2 kronor för hvarje 1,000 kronor af det *högsta* belopp af bankens sedlar, som, på en gång under nästföregående år, utlemnats i rörelsen. Stockholms Enskilda Bank erlade år 1877 icke mer än 3,870 kronor, då t. ex. Westerbotten erlade 4,143 af *dylik afgift*, enligt 3 Art., uppgående för år inalles till 141,159 kronor i hela riket. *Hela bevilningen* med den nämnda höga procenten var år 1857 af *alla* privatbanker 44,959 R:dr Banko, eller ej fullt 67,439 kronor, icke fullt hälften af blott nämnda obetydliga afgift. Herr Wallenberg, som anser jordbruket vara den enda näring som *nu* florerar — således hvarken städers *krogrörelse* eller *bankrörelse* — kan vid tillfälle upplysa med huru stor del bankerna fått för år 1877 bidra till de stackars, af jordbrukare förtryckta, städernas *odrägliga statsbidrag af bevilning* m. m. Vid 1872 års riksdag har jag, i min omnämnda motion N:o 18, redogjort hvarför nuvarande bevilningsstadga endast kunde blifva *ett steg* till införande af en *allmän inkomstskatt*. Jag vill, vid annat tillfälle, om krafterna räcka, bemöta skattejemkningskomiténs egendomliga jemförelser emellan skatterna i stad och på landet. För närvarande måste jag inskränka mig att hänvisa *alla* Herrar anmärkare mot bevilningsstadgan till motiven i berörda motion och i Bevilningskomiténs underdåniga betänkande af den 2 Juli 1859.

Jag hoppas att regeringen vid nästa riksdag kan framlägga sådana förslag till ändringar både uti bevilningsstadgan och i kommunalförfattningarne, att de kunna blifva i möjligaste mått rättvisa och tillfredsställande. Detta kan ske dels genom en först för alla jemlik inkomstskatt, dels genom en *särskild* afgift å fastighet, lösegendom och den *redan hoplagda* arbetsförtjensten eller kapitalet som bör beskattas något mera än det pågående arbetet, dels ock genom öfverförande af grunderna för taxering *af fastigheter* till kommunalförfattningarne, så att dessa grunder få den helgd att Konung och Riksdag skola om desamma gemensamt besluta.

Jag vill nu säga några ord med anledning af hvad vår aktningvärda Nestor yttrade från denna plats. Han hyste samma betänkligheter som jag sett vara rådande inom pressen och som jag äfven i dag hört uttalas från stockholmsbänken, att man nemligen här vill kasta hela den ökade bördan genom grundskatternas afskrifning *på bevilningen*.

Jag protesterade deremot den 15 Maj 1873 och jag gör det ännu, ty jag tror att under normala förhållanden man icke bör söka uttaga en hög inkomstskatt, utan anser att den då bör vara *mycket låg*. In-

komstbevilningen är nemligen så svår att *fullt* rättvist uttaga, att, om den blir tung, det knappast är möjligt att uttaga densamma annat än under krig och andra stora olyckor. Jag vill därför frisäga mig, och kan göra det med bevis, som nu sett ett femtal af år, från att hafva velat deltaga i något rofferi, som man nu vill tillvita alla som ega fastighet i landet.

Så mycket såsom kompromissarie.

Här har äfven nämnts något om att vi skulle få ett nytt onus genom ombildning af flottans personal. Jag vågar tro, att, en lång följd af år under de 37, indelningsverket med grundräntorna skulle, enligt Utskottets förslag, afskrivas, vakansafgifterna för de *dyra* 5,676 båtsmännen, skola blifva fullt tillräckliga att aflöna i förhållande till tjänstgöringstiden *vida billigare* sjömän, af betydligt större duglighet, eller sådana som våra utmärkta matrosor. Riksdagshandlingarne lemna upplysningar som styrkt mig i denna tro.

Jag hoppas att, när Regeringen härnäst kommer med ett förslag till härordning, den då äfven gör ett förslag till ordnande af flottans manskap, på hvilket jag förmodar att vi väntat under alla dessa år. Det är af denna anledning, som, t. ex. i den provins jag tillhör, vi *hittills* tåligt suckat under tunga alldeles olagliga bördor. Det förhållande existerar der att, ehuru enligt på Riksdagens begäran af Konungen utsedda komiterades enhälliga förklaring en mängd onera, som aldrig äro i lag beslutade, der utgå, vi ännu få utgöra dessa onera på grund af en *rotebok*, som dessa komiterade förklarar vara alldeles opålitlig.

Jag måste slutligen vända mig till min ärade vän här bakom mig, hvilken är en af våra värsta anklagare och som i dag rigtat sin värtaliga stämna mot den förkastliga kompromissen, på hvilken *han* gerna vill skylla allt ondt. Jag vill då, sedan jag visat min ståndpunkt till kompromissen, taga mig friheten vända mig mot honom och äfven till andra som suttit i Konstitutions-Utskottet vid de 2 sista ständsriksdagarna och nu uppmana oss att taga vara på våra grundskatter, och till dem framställa den frågan: hvarför gjorde Ni det icke då? Ni hade i sådan händelse icke behöft göra det nu då det är — för sent. Jag kastar således denna anklagelse tillbaka på dem och andra, som icke i tid medgäfvit aflösning af dessa grundskatter.

I afseende på den nu föredragna punkten får jag säga, att jag kommer att sluta mig till det förslag, som har största sannolikheten att kunna vinna majoritet inom hela representationen, endast i den afsigte att Riksdagens tanke måtte få komma till Kongl. Maj:ts pröfning såsom ett Riksdagens beslut.

I öfrigt begagnar jag tillfället att säga, att jag i den mest omtvistade punkten afgående *rekrytering af stamtruppen* närmast sympatiserar med de åsikter, som deruti blifvit uttalade af Grefve Beck-Friis och Friherre Hochschild.

Grefve Hamilton: Jag skall icke tala om Utskottets och ännu mindre om något annat förslag, men har ansett mig skyldig att rätta ett misstag, som jag på förmiddagen begått.

Jag yttrade såsom min mening, att regeringen till en del bär skulden att icke försvarsfrågan gått mera framåt, än den gjort, därför att

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

Statsrådets ledamöter icke med mera, såsom jag yttrade mig, »allvar och kraft» hade verkat för det förslag till värnpligtslag, som af Kongl. Maj:t vid sistlidne riksdag var framställt. Med anledning deraf har Hans Excellens Statsministern anmärkt, att jag väl hade rätt att yttra mig öfver regeringens kraft men icke öfver dess allvar, och jag erkänner nu, att ordet »allvar» var illa valdt.

Det var illa valdt därför, att det kan hafva flera betydelser. Man kan sätta det såsom en motsats till »skämt», och om jag i denna mening begagnat ordet, hade det varit oskickligt. Man kan också använda det såsom liktydigt med »upprigtighet», men äfven i denna betydelse hade det icke varit lämpligt. Min mening med uttrycket »allvar» var ingendera delen, utan begagnade jag det endast såsom ett uttryck af min öfvertygelse, att, om Hans Excellens Statsministern till försvar för det nämnda förslaget användt hela den förmåga och hela det stora inflytande, som vi veta, att han eger, så tror jag, att han hade kunnat besegra motståndet af de ganska få röster, som inom representationen röstade mot detsamma. Vi erinra oss, att Första Kammaren antog förslaget enhälligt. I Andra Kammaren förkastades det med en högst ringa majoritet, och jag kan misstaga mig, men jag uppskattar Hans Excellens Statsministerns både förmåga och inflytande så högt, att jag för min del trodde och ännu tror, att det icke hade varit alldeles omöjligt för honom att i förevarande fall lyckas. Det kunde således icke vara min afsigt att, då jag begagnade det illa valda ordet »allvar», dermed säga något, som kunde anses mindre vördnadsfullt mot en man, för hvilken icke blott representationen utan också hela landet visat ett förtroende, som efter min tanke är i flera hänseenden berättigadt.

Hans Excellens ledde sig från detta mitt anmärkta yttrande, jemfördt med det yttrande, med hvilket jag på detta rum avslutade förra Riksdagen, till den mening, att jag skulle hafva önskat, att Konungens rådgifvare hade gjort värnpligtsfrågan vid förra riksdagen till en kabinetsfråga. Jag kan icke säga något annat, än att detta var långt från min tanke, och jag eger rättighet att tillägga, att det finnes icke något enda ord i mitt yttrande vid förra riksdagens slut, som gifver anledning till en sådan förmodan.

Min tanke, då jag uttalade dessa ord, var, att, om Kongl. Maj:t vid innevarande riksdag framlade samma förslag, möjligtvis med någon liten modifikation i anledning af deremot gjorda anmärkningar, men i hufvudsak oförändradt, och hans rådgifvare då så bestämdt uttalade sin mening, att Riksdagen klart och oförtydbart såg den väg, regeringen för den vigtiga försvarsfrågans lösning utstakat, skulle förslaget vid denna riksdag blifva antaget, och vi derigenom komma till en punkt närmare målet, hvilken jag icke alldeles saknar förhoppning, att vi ändå skola närma oss. Härmed får jag tillfälle att vidare yttra mig i anledning af Utskottets förslag till värnpligtslag.

Herr von Kræmer: Det är ett fullkomligt misstag, att jag skulle hafva sagt, att den indelta arméns befäl vore utdömdt. Jag yttrade, att indelningsverket vore, för befälet, utdömdt, och den satsen torde icke någon kunna bestrida, sedan befälets boställen indragits. Icke

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

heller har jag någonsin påstått, att den indelta armén icke kan hållas fulltalig; det har jag aldrig kunnat påstå, ty det visar sig ju, att den under nuvarande förhållanden *kan* det, men jag tror icke, att den *skulle kunna* hållas fulltalig, om öfningstiden för den förlängdes och fordringarna på dess militära utbildning utsträcktes till en fullt tidsenlig grad, ty då skulle, efter mitt förmenande, svårigheterna att rekrytera den blifva nästan oöfvervinnerliga.

Jemförelsen mellan den engelska armén och den här föreslagna värfvade stammen förstår jag icke heller riktigt. Den engelska armén är antagen på flera år efter gammalt mönster, och i det aristokratiska England är utsigten för den simple soldaten att avancera till officer mindre än på något annat ställe, i stället att i den här föreslagna stammen denna möjlighet är större än nästan någonstädes annars; men jag skulle vilja föreslå, att vi bordlägga frågan om den engelska armén; dess militära duglighet torde kanhända snart komma att pröfvas på en större arena än denna.

Icke heller kan jag förstå, hvarför af det frivilliga antagningsättet nödvändigt skulle följa, att den i förslaget afsedda stammen skulle blifva mindre god. Ingen har någonsin förutsatt, att äfven officerarne skulle genom lottnings antagas. De antagas på frivillighetens väg; hvarföre skulle då icke äfven stammen, utan att derfor bli dålig, på samma sätt kunna kompletteras? Hvad är det väl som man gör, då man erbjuder aflöning åt en yngling för inträde i stammen, om icke just det, att man lemnar honom tillfälle att egna sig åt det militära yrket, för hvilket han har håg; ty ingen kan väl begära, att han skall göra det för intet och med uppoffring; betalningen är således, som sagdt, icke något annat än ett sätt att erbjuda ett fördelaktigt tillfälle åt den, som af lust och håg kan vilja egna sig åt det militära. Men vid den period af diskussionen, som nu inträdt, torde det icke vara skäl att uppehålla Kammarerna med flera argument, hvarken för eller mot, och jag vill derfor blott, innan jag slutar, påpeka en fara, som mången kanhända icke gjort sig reda för. Bland förslagets motståndare torde mången hysa den åsigten, att, om detta förslag faller, så kan snart ett nytt framkomma. Men *hvem* skulle väcka ett sådant förslag? Kan man tänka sig, att det skulle ske genom Första Kammarernas initiativ? Dertill finnes icke någon utsigt. Kan man då föreställa sig, att Andra Kammarerna någonsin åter skall kunna samlas till ett försök i den riktning, som nu blifvit gjordt? Jag fruktar, att man äfven derpå måste svara nej. Kan man då slutligen förmoda, att regeringen skall komma med ett nytt förslag, sedan alla möjliga organisationsgrunder blifvit kasserade, och utsätta sig för att framställa en kabinettsfråga, som nästan på förhand är afgjord?

Jag vänder mig till dem bland Eder, mine Herrar, som ämna rösta *mot* förslaget, men ändå önska någon förändring, och beder dem besinna, om det icke vore skäl att bifalla denna punkt, hvarigenom man åtminstone icke förkastat denna utgångspunkt af värfvad stam och beväring, ty sedan återstår, efter mitt förmenande ingen utväg att finna.

Jag vill äfven påpeka vigten af att antaga sjelfva värnpligtslagen, hvarigenom man dock har en form färdig, efter hvilken man i nödens stund kan organisera ett försvar, och att detta arméförslag är den

*Landt-
försvarets
ordnande.*
(Forts.)

enda möjliga form, under hvilken sagde värnpligtslag kan erhållas, just därför, att man har en stam, som kan leda den mindre öfvade bevärningen och därför, såsom här i förslaget skett, ej behöfver begära det, som under våra förhållanden är omöjligt: en, på preussiskt sätt, full öfning åläggande värnpligtslag. Hvar och en, som vill att landet icke skall sakna försvar, må därför besinna, huruvida det icke är skäl att rösta *för* denna punkt om värnpligtslagen. Vill man sedermera dock nödvändigt kullkasta förslaget, så är det ju mycket lämpligt att, såsom jag tror Friherre Hochschild föreslog, göra det i punkten 1:o, det vill säga i sjelfva inledningen, som, efter det antagna föredragningssättet, längre fram kommer att företagas, och som innehåller de kombinerade villkoren för det helas antagande.

Herr Anderson, Albert: Med anledning af anmärkningar, som under diskussionen i förmiddags blifvit gjorda mot den lilla finanskalkyl, som jag då tog mig friheten att framlägga, ber jag att få yttra några ord. Jag har icke för den nya härordningen beräknat den motsedda ökningen i statsinkomsterna i högre mån, än som hittills kommit 4:de hufvudtiteln till del. Att jag icke i denna kalkyl upptagit kostnaden för sjöförsvaret, det beror derpå, att nu föreligger icke något förslag i den vägen; men den minskning i inkomster, som sjöförsvaret skulle få vidkännas genom båtsmanshålllets indragning, den förlusten har jag tagit med i beräkningen.

En ärad talare anmärkte, att i Preussen eller rättare i Tyskland kostnaden för försvaret icke skulle vara så hög, som jag uppgifvit, nemligen 7 kronor 74 öre på hvarje person utan att detta skulle omfatta både landt- och sjöförsvaret; men den ärade talaren har förbisett, att utom de ordinarie utgifterna för landtförsvaret finnes det äfven en extra-utgift därför af 51 millioner riksmark, och lägger man till denna post, så får man verkligen den summa, jag uppgifvit såsom kostnaden för landtförsvaret, och detta utan att taga pensionsstaten i beräkning.

Herr Ekman, Carl: Då jag alltför väl vet, att efter en så lång diskussion, synnerligen i en sådan fråga som denna, Kammarens ledamöter sannolikt hafva stadgat sin mening i frågan, skulle jag icke tillåta mig att taga till ordet, såvida icke i den föregående öfverläggningen förekommit åtskilligt, som ovilkorligen uppkallat mig att erinra om hvad som passerat vid de föregående riksdagarna.

Det har icke kunnat förvåna någon, att det beslut, som fattades vid 1873 års riksdag, under den förda öfverläggningen ofta blifvit omnämndt, och att det egentligen skulle komma att omnämnas af dem, som klandrade det beslut, som då fattades, det finner jag icke heller vara underligt, men hvad jag hade vågat tro är, att man icke skulle hafva framhållit det fattade beslutet annorlunda än sådant som det verkligen var. Det torde därför vara angeläget att litet närmare gå in i granskning af hvad som tilldrog sig år 1873, efter det just är denna tilldragelse, som i väsentlig mån har lagt grunden till alla de framställningar om ett samtidigt afskaffande af grundskatterna och ordnande af försvaret, hvilka sedermera hafva varit föremål för Riksdagens pröfning. Jag nödgas, för att belysa detta, göra en liten

*Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)*

granskning af hvad Stats-Utskottets utlåtande vid 1873 års riksdag innehöll. Det var då till Utskottets handläggning hänvisade 13 motioner, som afsågo aflöning eller afskrifning af grundskatterna och 5 motioner om lindring eller afskrifning af indelningsverket. Utskottet behandlade först frågan om förändring af grundskatterna och erinrade dervid om huruledes redan vid 1809 års riksdag först väcktes förslag om jordens lika beskattning. Vid 1815 års riksdag förnyades detta förslag; vid 1823 års riksdag väcktes förslag om ävägabringande af den svenska jordens lika beskattning. Denna fråga förevar åter vid 1828—30 årens riksmöte, och år 1830 tillsattes en komité för utredande af frågan »i hvad mån och på hvad sätt de utskylder, som funnos mest tryckande eller ojemnt fördelta, kunde minskas, jemnas eller emot andra förbytas». Vid 1845 års riksdag aflät Bondeståndet en underdånig skrifvelse med hemställan om mantalsrëntans upphörande. Vid riksdagarna 1847—48, 1850—51, 1853—54, 1856—58 och 1862—63 var alltjemt denna fråga föremål för Riksdagens behandling och vid den sista af dessa riksdagar hade frågan fått den gestalt, att den då gälde kapitalisering af grundrëntan eller jordens frigörande på annat sätt från denna skatt. År 1864 tillsattes den komité, som år 1866 aflät sitt betänkande och i hvilket ledamöterna uttalade olika meningar, i det en del föreslog aflösning, andra afskrifning. Sedan Utskottet hade lemnat denna redogörelse om huru frågan om grundskatternas afskrifning och aflösning varit föremål för Riksdagens behandling sedan år 1809, yttrade Utskottet att deraf obestriddligen syntes framgå, att »en allmän och fast grundad öfvertygelse om olämpligheten af denna beskattning vunnit alltmera styrka och utbredning», och Utskottet yttrade för sin del — hvilket äfven sedan godkändes af Riksdagen — att Utskottet ansåg grundskatterna böra afskaffas genom en successiv afskrifning.

Detta i hvad som rörde de 13 motionerna. I afseende å indelningsverket hade regeringen vid 1871 års riksdag föreslagit Kamrarna att besluta en ny härordning mot en ersättning till rust- och rothållare af ett visst belopp, och vi veta alla, huruledes denna frågöföll genom Kamrarnes olika beslut. Efter den utgång frågan då fick, syntes den åsigten göra sig allt mera och mera gällande att, när en gång vårt försvarsväsende skulle omorganiseras och förstärkas, så borde detta ske genom en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten. Utskottet redogjorde för dessa af mig nu omnämnda förhållanden, då det utlät sig öfver de 5 motionerna, som rörde indelningsverkets afskaffande. Vid 1872 års riksdag hade blifvit af Kamrarna beslutadt, att den dittills gällande rättigheten för den, som befann sig i beväringens åldern, att friköpa sig från denna skyldighet, skulle upphöra, och vid förhandlingarna inom Kamrarna rörande denna fråga yttrade dåvarande chefen för Landtförsvardepartementet, att det nya förslag, med hvars utarbetande han då var sysselsatt, antagligen skulle komma att grundas på en utsträcktare värnpligt. Utskottet yttrade med anledning af allt detta i afseende å dessa 5 motioner om indelningsverket att »blifver försvaret, med antagande af den allmänna värnpligten såsom grundval, på ett tillfredsställande sätt ordnad, så lærer deraf följa, att de bördor, som för det närvarande åtfölja indelnings-

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

verket, kunna efter hand minskas och slutligen försvinna». Någon tillstyrkan från Utskottet att bifalla omedelbart vare sig förslaget om grundskatternas afskrifning eller om indelningsverkets upphörande lemnas icke. Utskottet påvisar, huruledes dessa båda frågor stå i det närmaste samband med hvarandra, huruledes det onus, som hvilar på jorden och som vi kalla rust- och rotehåll, till en del hvad rusthållet beträffar, åtnjuter understöd af grundskatterna och föreslår derföre bibehållandet af grundskatterna och indelningsverket, intill dess ett nytt och efter våra förhållanden lämpligt betryggande försvar blifvit af Konung och Riksdag beslutadt. Den skrifvelse, som Utskottet föreslår, har följande lydelse, d. v. s. Utskottet hemställer: »att, då till nästa Riksdag lärer vara att från Kongl. Maj:t förvänta förslag till ny organisation af landets försvarsväsen, antagligen grundad på en vidsträcktare tillämpning af den allmänna värnpligten, Riksdagen måtte — med tillkännagifvande att Riksdagen, i likhet med särskilda Utskottet vid 1871 års urtima riksmöte, ansett, att den indelta armén icke är tillräcklig för landets försvar, icke heller lämplig såsom befälsstam för en armé, bestående af värnpligtige, samt att till följd deraf en befälsstam bör bildas ur de värnpligtiges led mot den ersättning af statsverket, som kan blifva erforderlig, och således den indelta armén icke vidare blifva hvarken lämplig eller behöflig för åstadkommande af ett för landets sjelfständighet betryggande och efter våra förhållanden lämpadt försvar — i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, under förutsättning att en sådan arméorganisation varder af Konung och Riksdag antagen, i sammanhang med ofvannämnda förslag, i näder föreslå stadganden, genom hvilka, efter en måttstock af tre procents årlig afskrifning, ej mindre rustnings- och roteringsbesvären med deraf härflytande kostnader komme att efter hand minskas och slutligen försvinna, än äfven grundskatterna upphöra, mot det att jordbruksfastigheten åsättes bevilling efter samma grunder, som gälla för all annan fastighet; börande den antagna arméorganisationen träda i verksamhet först sedan nämnda stadganden om rustnings- och roteringsbesvärens samt grundskatternas afskaffande blifvit af Konung och Riksdag antagna». Frågorna äro således i det samband med hvarandra att någon afskrifning af grundskatterna och indelningsverket icke kan komma i fråga förrän i sammanhang med en af Konung och Riksdag gillad, betryggande och efter våra förhållanden lämpad arméorganisation. Priset för antagande af en för våra förhållanden betryggande ny arméorganisation är således icke grundskatternas och indelningsverkets afskrifvande, utan detta kommer att inträffa såsom en *följd* af beslutet om antagande af en ny arméorganisation och just i motsatt ordning har frågan blifvit framställd af dem som mest sysselsatt sig med beslutet vid 1873 års riksdag. Man må nu hysa om det beslut, som fattades år 1873, hvilken åsigt man vill, det är dock ett beslut, fattadt af Riksdagen, och liksom jag icke vill tillåta mig att uti frågor, der jag tillhört minoriteten, sedermera söka att upprifva ett beslut, som af Riksdagens båda Kamrar blifvit fattadt, må jag säga, att jag icke förstår, huru de Herrar som befunno sig i minoriteten vid 1873 års riksdag kunna vilja upprifva det beslut, som Riksdagen då fattade, förrän det visat sig, att det icke är möjligt att

på denna grund genomföra den önskade förändringen. Må man tänka på hvad följden skulle blifva om Första Kammaren på det sättet skulle gå till väga!

Jag vill nu tillåta mig att efter denna redogörelse för förloppet vid 1873 års riksdag och efter bemötande af de anmärkningar som emot det då fattade beslutet blifvit framställda, öfvergå till den punkt, som nu egentligen utgör föremål för öfverläggning. Enligt det af Kam-maren beslutade föredragnings sätt är det icke något annat, som nu är föremål för Kammarens beslut än mom. *a* af Utskottets förslag, hvilket lyder sålunda: »Svenska hären sammansattes dels af en fast anställd befälskader af yrkesmän, dels af en ur de värnpligtiges led anskaffad stamtrupp och dels af beväring.» Jag skulle för min del våga tro, att hvar och en, som icke hyser förhoppning om möjligheten och önskvärdheten af att få en organisation af vårt försvar byggd på det gamla indelningsverkets grund, torde kunna bifalla denna punkt. Det har blifvit medgifvet, att man under öfverläggningen om denna punkt skulle få taga i betraktande de öfriga förslag, som i det Sär-skilda Utskottets betänkande äro framställda och med anledning deraf har äfven diskussionen gått så vida omkring, att nästan ingen enda af de framställningar, som Utskottet i detta betänkande gjort, icke blifvit föremål för öfverläggning. Mig förefaller det underligt att man vid denna punkt yrkar på ett förkastande af Utskottets betänkande i dess helhet. Hvad kan härtill vara anledningen? Genom ett bifall till denna punkt har man icke bundit sig med afseende å de öfriga, man har sina händer fullkomligt fria att sedermera bestämma, huruvida grundskatterna och indelningsverket skola afskrifvas eller icke. Detta beror derpå huruvida den organisation af försvaret, som genom Riks-dagens beslut kan komma till stånd, är så beskaffad att den motsvarar bestämmelsen i 1873 års skrifvelse. Eljest är man icke bunden att medgifva grundskatternas och indelningsverkets afskrifning. Men hvarföre vill man då icke ingå i någon närmare granskning af alla de punkter, som i detta förslag framställas? Orsaken dertill kan icke vara motionens ursprung, ty det skulle icke vara Första Kammaren värdigt att af sådan anledning visa en viktig fråga tillbaka; det kan icke vara derföre att man genom afslag på denna punkt vill bestämma ödet för alla de följande, ty det kan lika litet vara Första Kammaren värdigt. Måne det kan vara derföre att man anser, det ett förslag om ordnande af vårt försvarsväsende borde komma från regeringen? Jag tror visst, att regeringen har sin omsorg att framlägga för Riksdagen i denna viktiga fråga det förslag, som regeringen kan finna vara lämpligt; men jag kan icke tro, att, då denna fråga har blifvit af Riksdagen väckt och med så pass mycken värma omfattad af Medkammaren, det skulle vara lämpligt att i denna Kammar föklara, att vi icke vilja alls befatta oss med detta förslag, utan vi vilja vänta på att något förslag skall komma från regeringen. Att på det sättet visa tillbaka en fråga af den största vikt för vårt land skulle jag åtminstone icke vilja med min röst bidraga till.

I afseende å den nu föredragna punkten *a* har jag redan yttrat, att jag anser mig kunna biträda densamma, men jag förbehåller mig

Landt-
försvarets
ordnande.
(Forts.)

dervid och vill redan nu gifva tillkänna, att i afseende å följande punkter af organisationsförslaget, kommer jag att ställa mig på deras sida, som yrka ändring deri och detta särskildt med afseende å den punkt som handlar om lagen för stammens anskaffande, der jag icke kan gilla de åsikter, som af Utskottet blifvit uttalade. Jag tillåter mig således, under förbehåll om full handlingsfrihet i afseende å de återstående punkterna af organisationsförslaget, att för min del yrka bifall till den nu föredragna punkten *a*.

Herr Stråle: Jag anhåller endast att med några få ord få afgifva min ställning till den föreliggande, viktiga frågan.

Trots alla de hårda omdömen, som här under diskussionen blifvit fälda om vårt indelningsverk, vidhåller jag de åsikter, som jag redan vid 1871 års riksdag uttalade, och vill icke uppgifva den förhoppningen, att i en blifvande försvarsorganisation äfven den indelte soldaten måtte kunna inrymmas.

Hvad fragans finansiella del angår, så ber jag att få instämma med Herr Fahræus, och kommer följaktligen att votera afslag å förevarande moment.

Friherre Klinckowström: Jag skall icke länge upptaga tiden; men då under diskussionens lopp åtskillige talare yttrat, att de befärade, att på indelningsverkets eller den indelta arméns grund ingen ny arméorganisation kunde byggas, som kunde vara lämplig, god och antaglig, så får jag här, till den kraft och verkan det kan hafva, förklara, att, såsom det är min innerligaste, upprigtigaste och fasta öfvertygelse, att just *endast* på den indelta armén kan grundas en god, duglig och för våra förhållanden lämplig arméorganisation, så skulle jag mycket bittert beklaga, om Riksdagen och statsmakterna *icke* på den grunden byggde en blifvande organisation af armén utan på någon annan grund, som enligt min öfvertygelse blifver sämre, dyrare och mindre tjenlig för våra förhållanden.

Jag är så fast öfvertygad derom, att jag icke kunnat neka mig, att till aftonens protokoll få nedlägga denna min bekännelse; och om på samma gång, som indelta armén bibehålles, indelningsverkets börda på något billigt och lämpligt sätt lättas för de deraf tryckte rust- och rothållarne, så tror jag, att det är den enda arméorganisation, som för oss är möjlig och för båda Kamrarne antaglig.

Jag fortfar att yrka afslag å det nu föreliggande betänkandet.

Herr de Maré, Alfred: Jag skall icke förlänga diskussionen, men fragans stora vikt manar mig att tillkännagifva, att jag för min del kommer att rösta för bifall till det nu förevarande momentet, under förutsättning, att Herr Wijkanders reservation om supplementär lottning antages samt att öfvergångstiden för utsträckning af de värnpligtiges öfningar förkortas.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmanen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen

först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades talrika och starka ja och nej i blandning, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med talrika och starka så väl ja som nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Många ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller mom. a i första punkten af Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslås momentet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 56.

Nej — 64.

Den vidare föredragningen af utlåtandet uppsköts till nästa sammanträde och Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

O. Brakel.
